

Genomika funkcjonalna

Wielkoskalowe analizy genetyczne

Materiały z prezentacji

<http://www.igib.uw.edu.pl/>

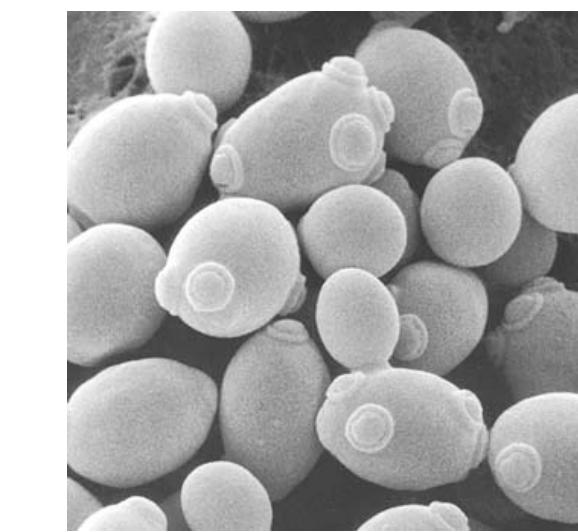
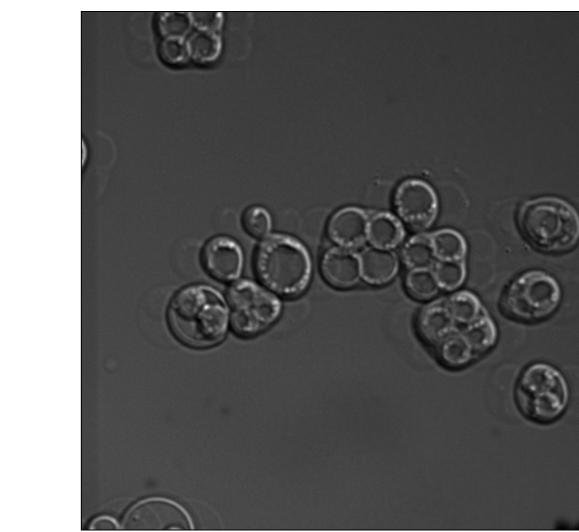
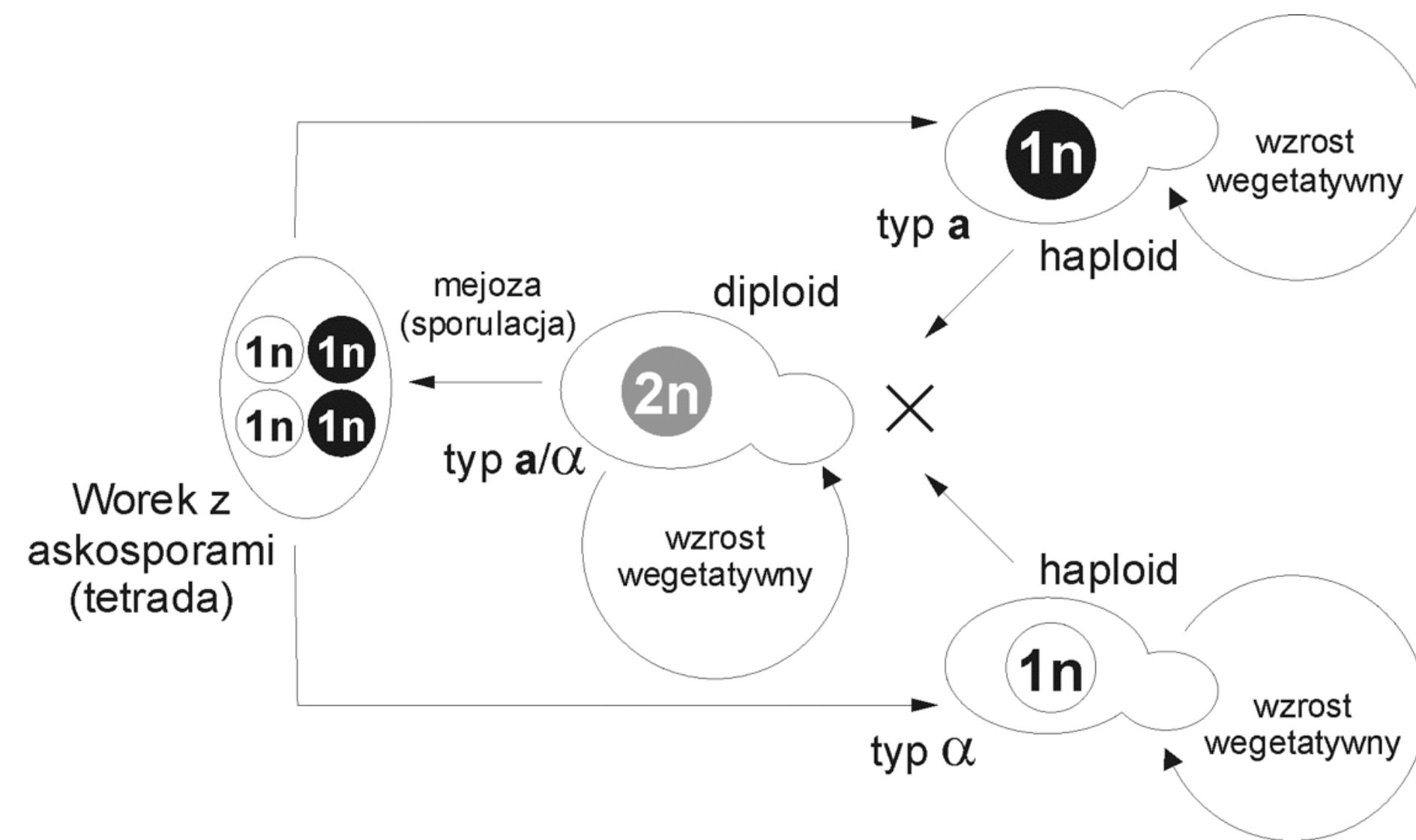
Genomika funkcjonalna

- Kolejny po poznaniu sekwencji (struktury) genomu etap
- Poznanie funkcji wszystkich genów
- Zrozumienie interakcji pomiędzy genami - poziom systemowy

S. cerevisiae jako organizm modelowy

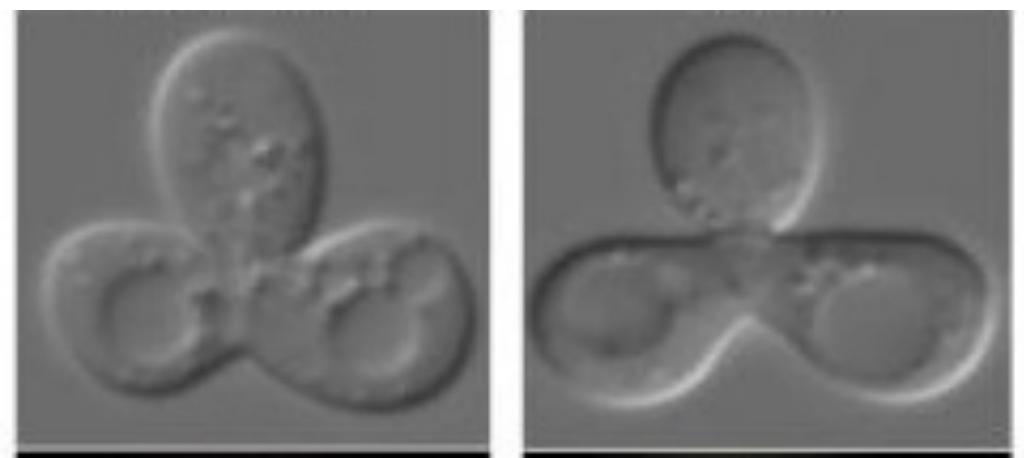
- Łatwa hodowla i testy fenotypowe
- Fizjologia typowa dla mikroorganizmów
- Bezpieczne i nieszkodliwe dla środowiska
- Dobrze poznana genetyka klasyczna (analiza tetrad, mapy)
- Łatwe manipulacje genetyczne (“odwrotna genetyka”, plazmidy)
- Stabilna faza haploidalna oraz diploidalna
- Bardzo wysoka częstość rekombinacji homologicznej

Saccharomyces cerevisiae

Narzędzia genetyki drożdżowej

- Krzyżowanie – wystarczy hodować szczepy a i a razem
- Selekcja diploidów – za pomocą markerów (komplementacja) albo przez mikromanipulację

- Sporulacja diploidów (specjalne ubogie podłoże)
- Analiza tetrad (mikromanipulacja)

Genom *S. cerevisiae*

	Mendelian	Non-Mendelian	
Inheritance	→	→	
Nucleic acid	Double-stranded DNA	Double stranded RNA	
Location	Nucleus	Cytoplasm	
Genetic determinant	Chromosomes 2-μm plasmid	Mitochondrial DNA Cytochromes α - α_3 & β ρ^+ ρ^-	RNA Viruses L-A M L-BC T W 80% 10% 9% 0.5% 0.5% 103 170 150 10 10 4.576 1.8 4.6 2.7 2.25 Killer toxin <i>KIL-k</i> <i>KIL-o</i>
Relative amount	85%	5%	
Number of copies	2 sets of 16	~50 (8-130)	
Size (kb)	13,500 (200-2,200)	70-76	
Deficiencies in mutants	All kinds	None	
Wild-type	<i>YFG1</i> ⁺	<i>cir</i> ⁺	
Mutant or variant	<i>yfg1</i> ⁻	<i>cir</i> ^o	

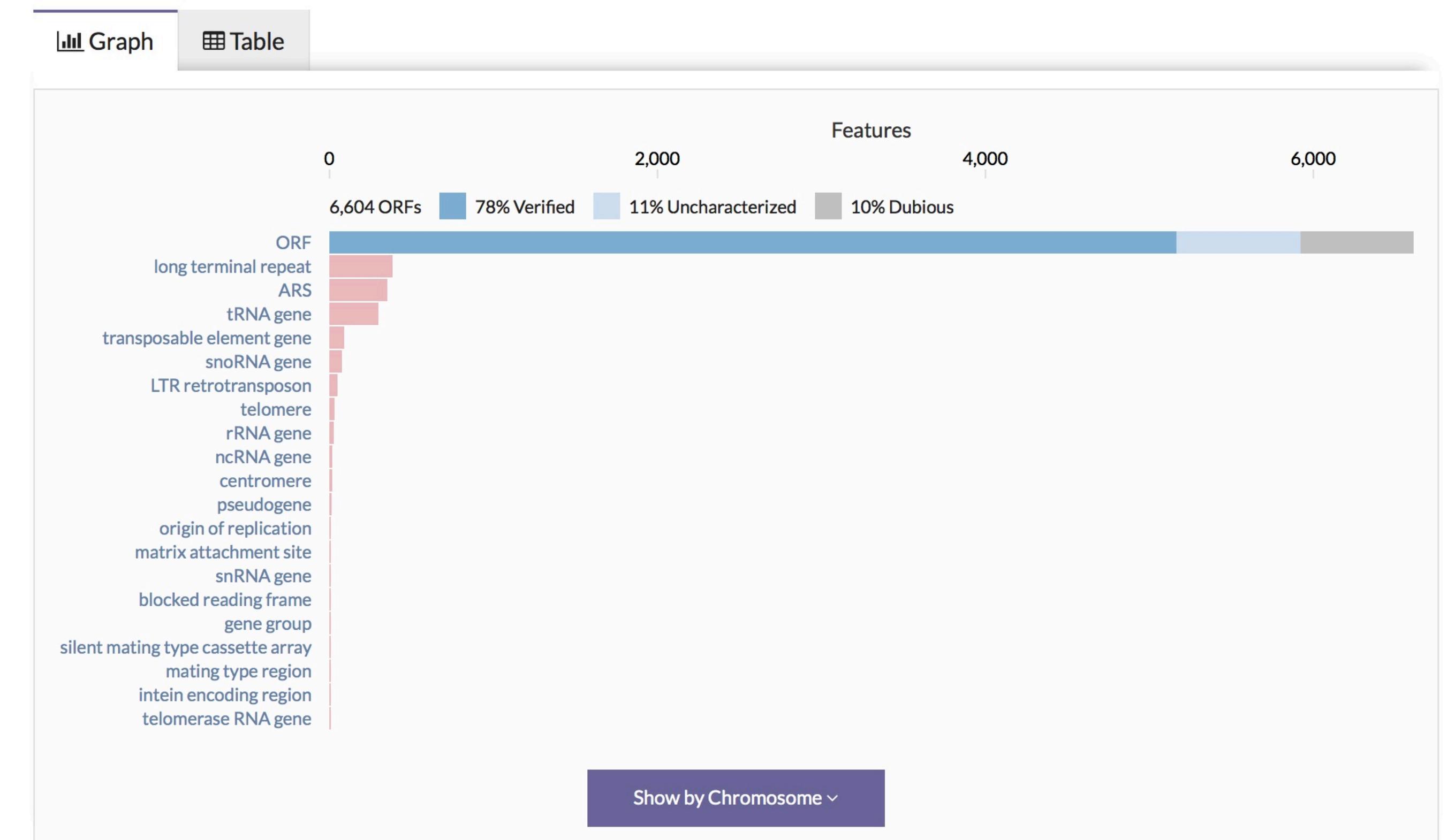
Pełna sekwencja znana od 1996 (pierwszy genom eukariotyczny)

Genom *S. cerevisiae*

- Genom zwarty, oszczędnie upakowany
 - Introny bardzo nieliczne (~200, 4% genów) i krótkie
 - Sekwencje regulatorowe dosyć krótkie
 - ~70% genomu to sekwencje kodujące białka
 - niewiele elementów repetytywnych
 - 52 kopie transpozonu TY, ~250 pojedynczych LTR

Genom *S. cerevisiae*

- Około 12,5 Mb
 - *E. coli* – ~4,2 Mb; *Drosophila* ~160 Mb; człowiek ~3 000 Mb
- Około 6500 genów kodujących białka

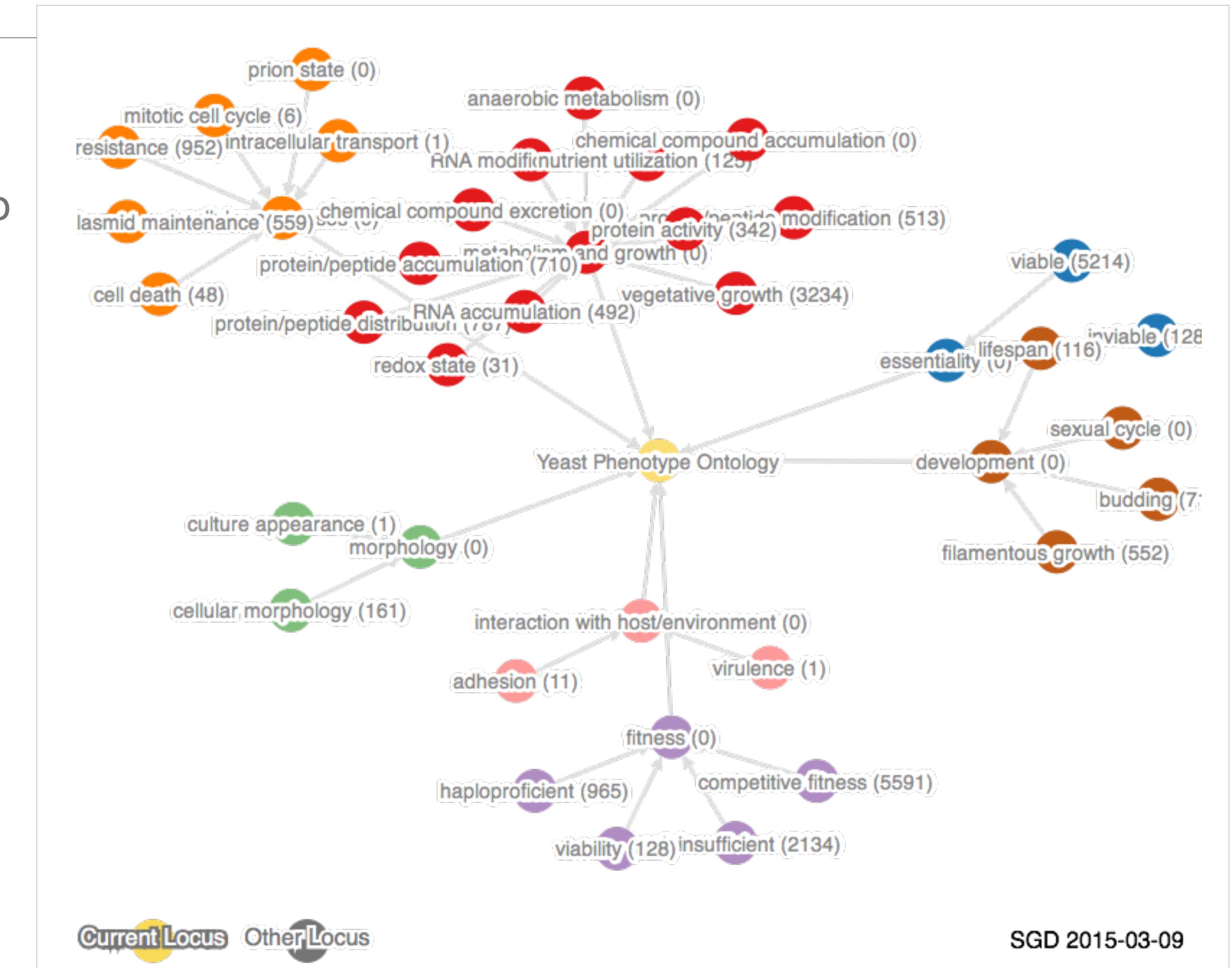
Summary of Gene Ontology (GO) Annotations (as of 3/6/2017)

Baza danych genomu drożdżowego

- SGD (Saccharomyces Genome Database) www.yeastgenome.org
- Bardzo kompletna i starannie utrzymywana
- Personel SGD utrzymuje m. in. standaryzację nazw genów, referencyjną sekwencję genomu, annotację funkcji itp.
- GO - *Gene Ontology* - system hierarchicznych terminów opisujących funkcje, procesy biologiczne, lokalizację

Standaryzacja

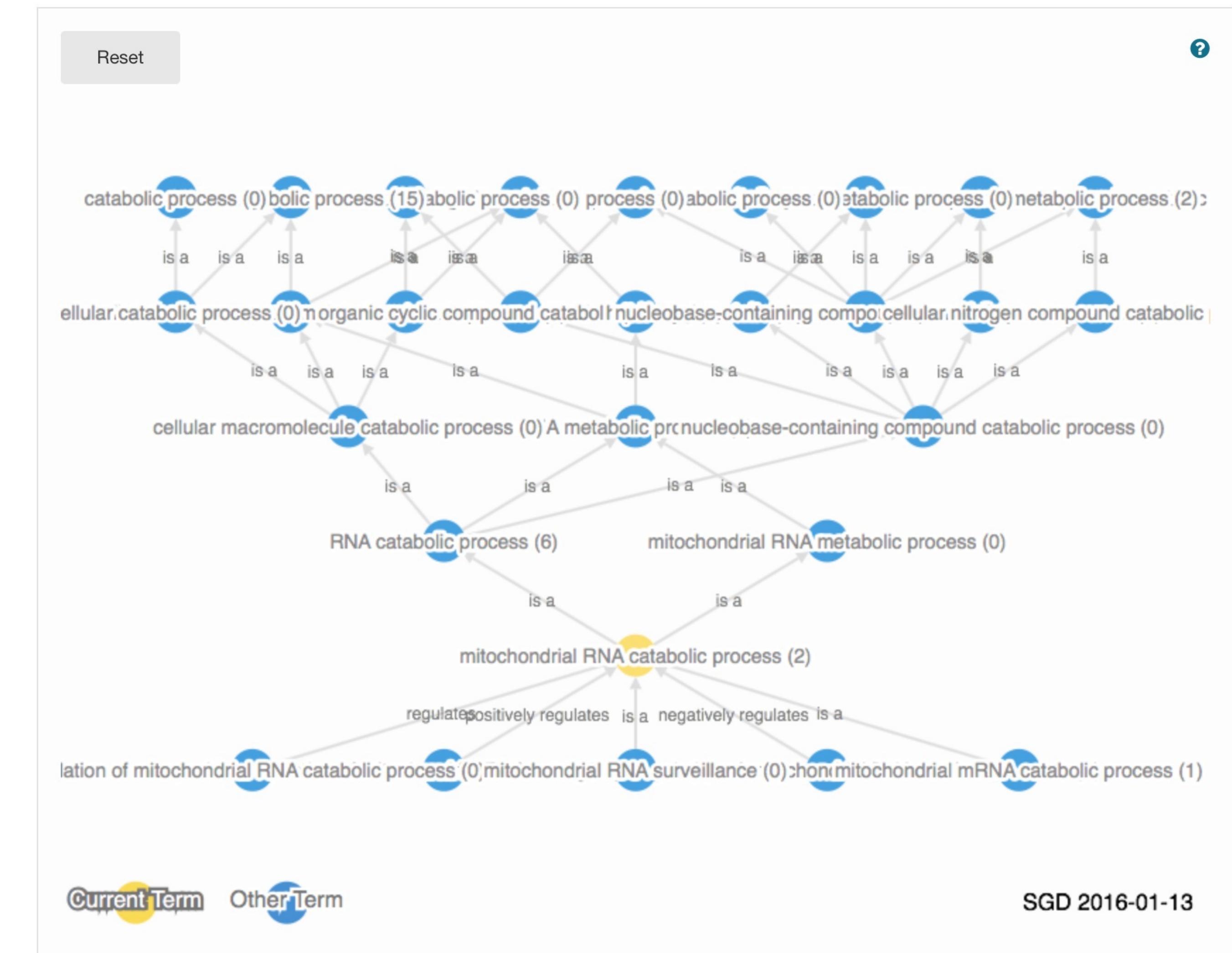
- Nomenklatura genów
 - gen: *ABC1*, mutant *abc1*, białko *Abc1p*
- Opis funkcji (GO - gene ontology)

Ontology Diagram

Gene Ontology

- Cenne narzędzie w analizach wysokoprzepustowych
- Np. w analizie ekspresji
 - *term enrichment* - czy wśród genów o zmienionej ekspresji jest istotne wzbogacenie określonych kategorii funkcjonalnych

Gene ontology (GO)

Gene Ontology Term: **ATP-dependent RNA helicase activity**

Overview

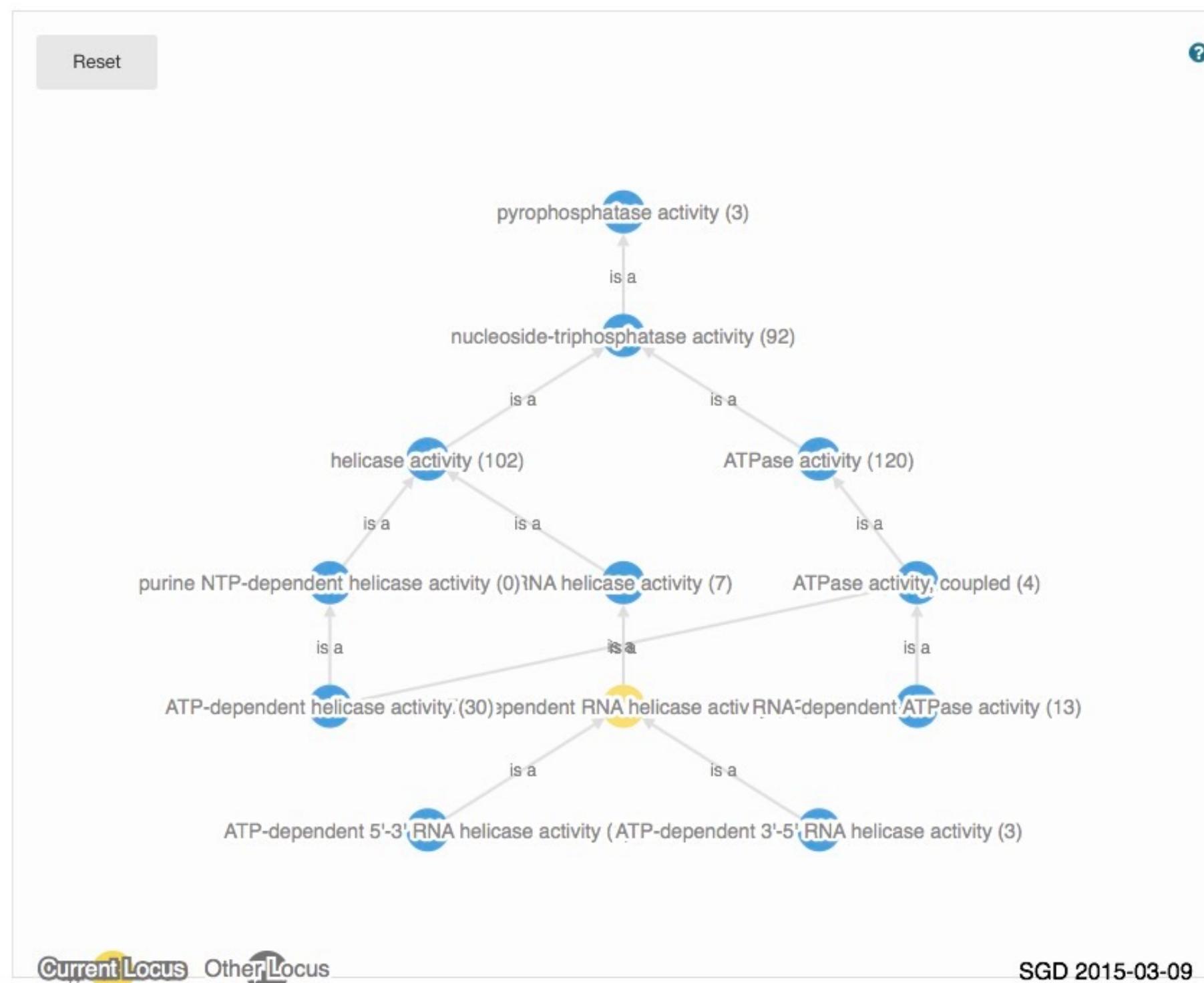
GO ID: GO:0004004 [↗](#)

Aspect: Molecular Function

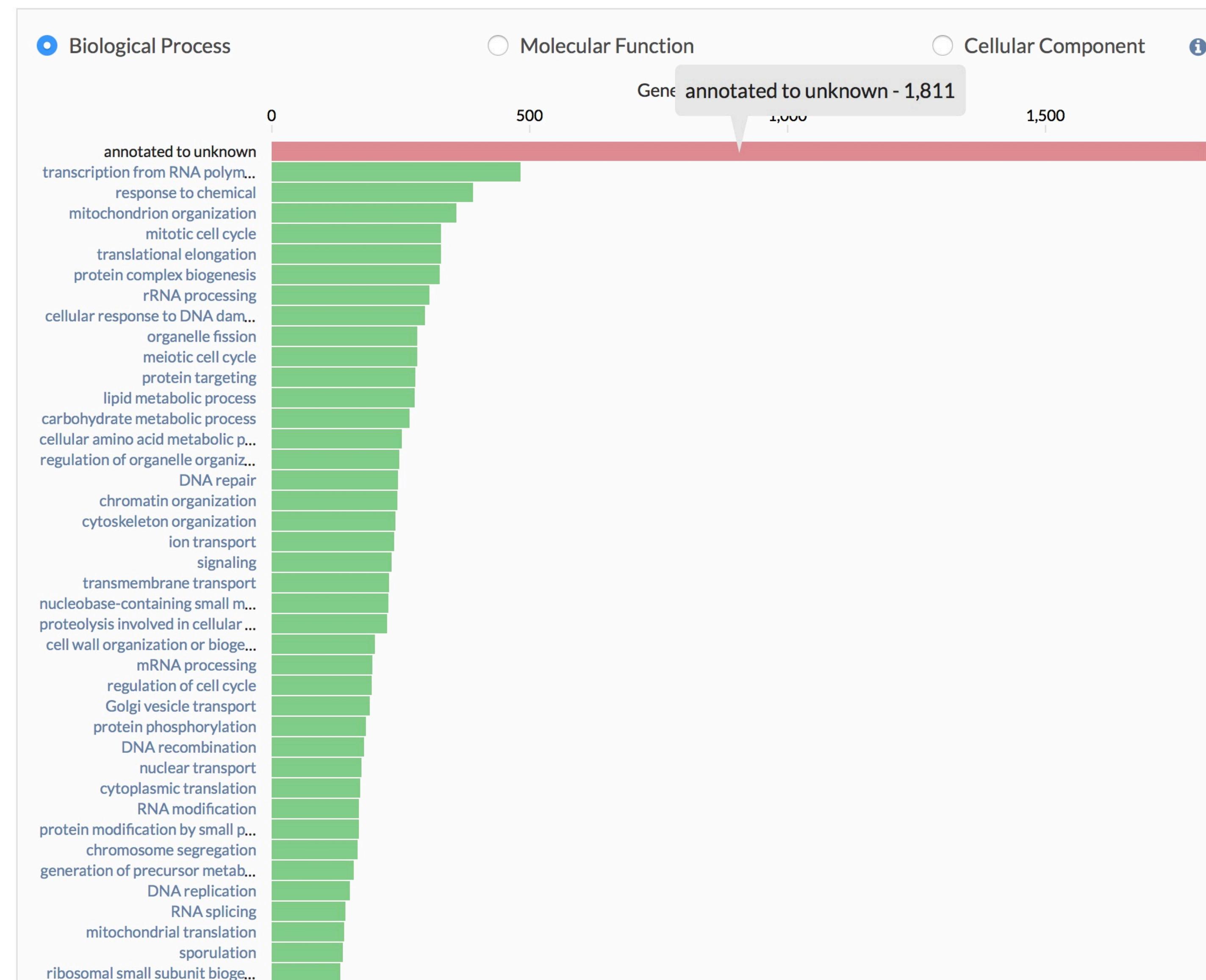
Description: Catalysis of the reaction: ATP + H₂O = ADP + phosphate; this reaction drives the unwinding of an RNA helix.

[View GO Annotations in other species in AmiGO ↗](#)

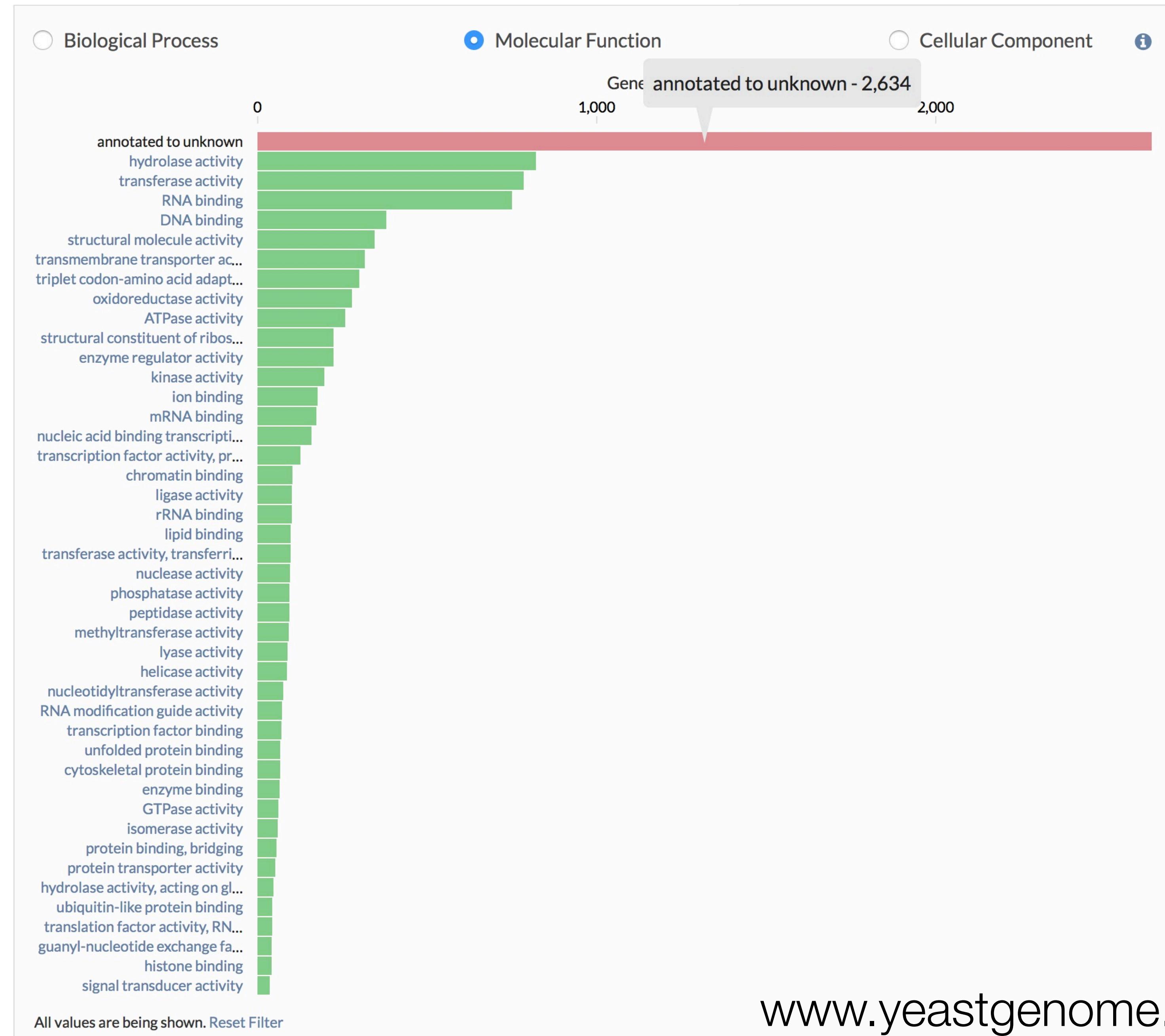
Ontology Diagram

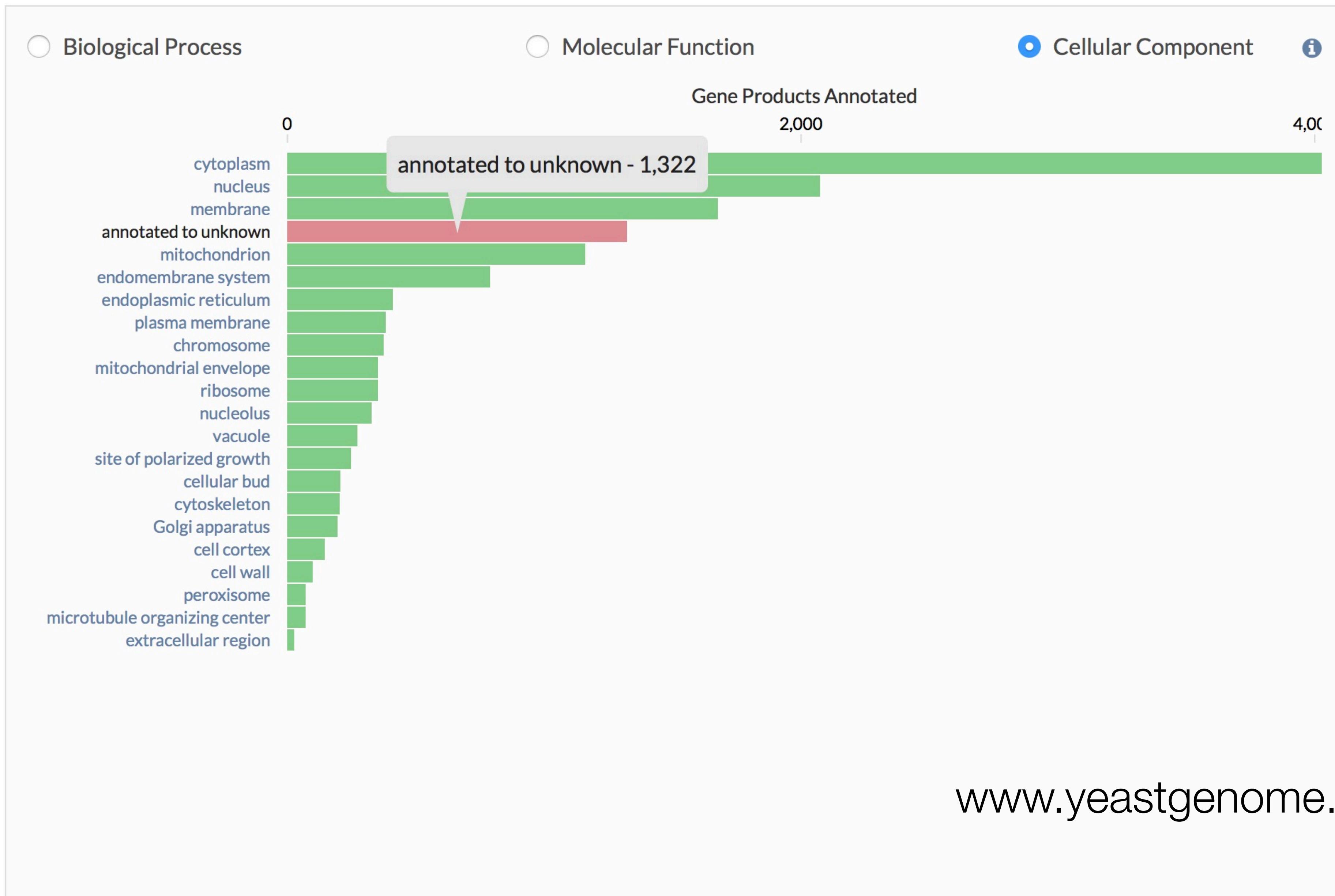
Summary of Gene Ontology (GO) Annotations (as of 3/6/2017)

Summary of Gene Ontology (GO) Annotations (as of 3/6/2017)

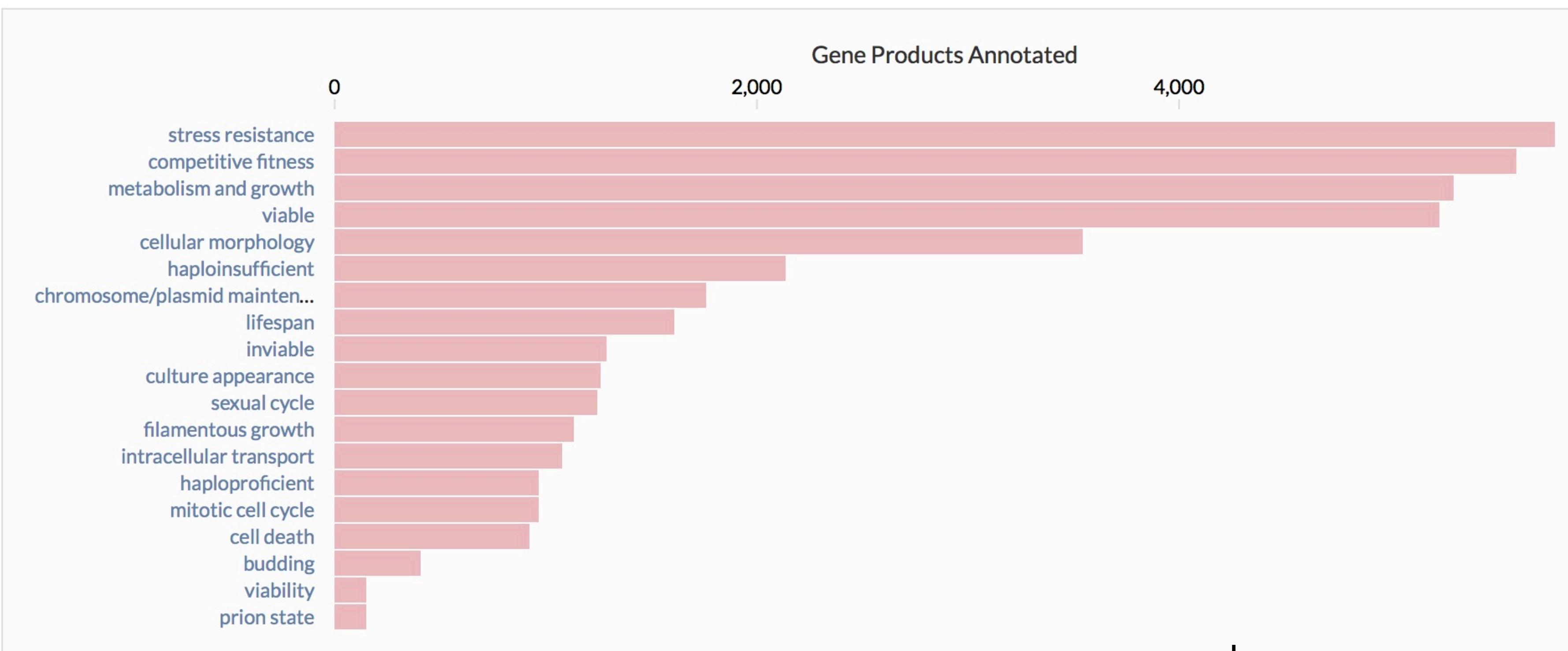
Summary of Gene Ontology (GO) Annotations (as of 3/6/2017)

Najlepiej poznany genom eukariotyczny

Summary of Phenotype Annotations (as of 3/6/2017)

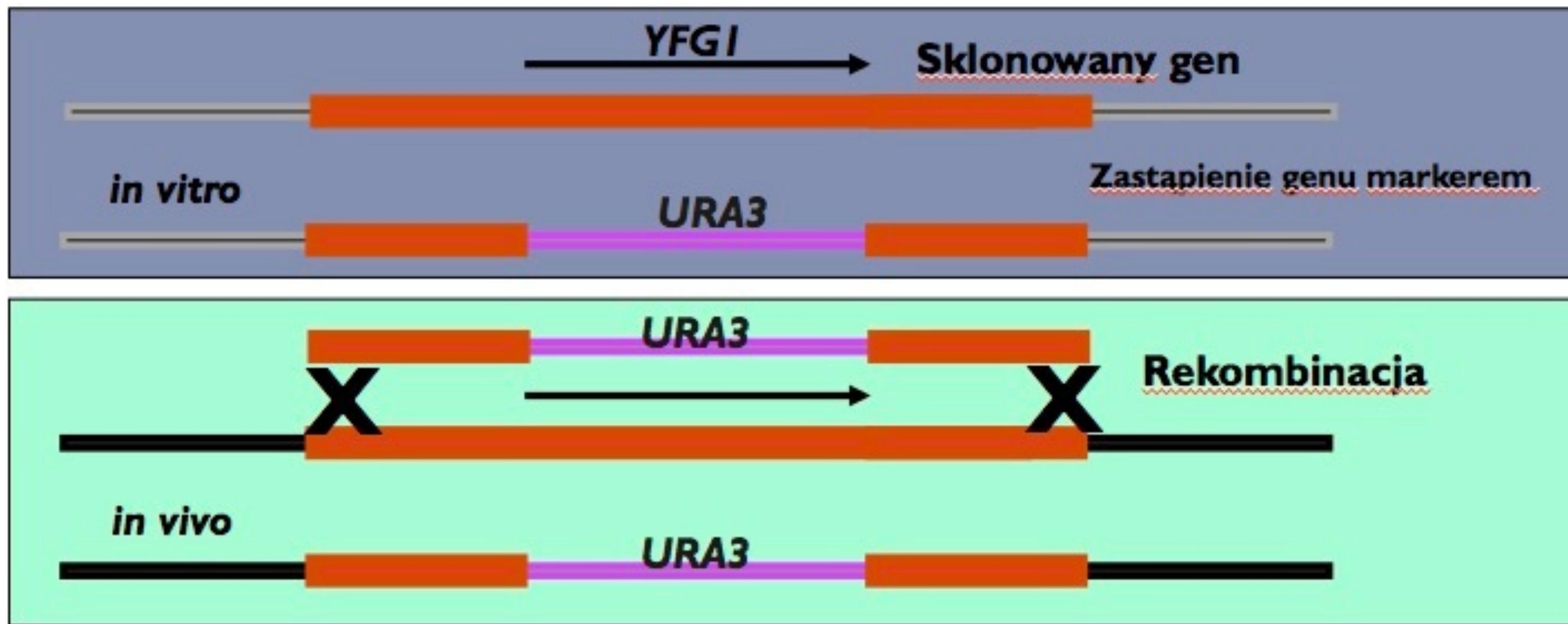
This bar graph represents the state of phenotype annotations for the entire *S. cerevisiae* genome using a phenotype slim (i.e., a high-level subset of phenotype terms). This subset allows phenotypes to be grouped into broad categories. More information about phenotype annotation and the ontology can be found on SGD's [phenotype help page](#). All the phenotype data summarized on this graph can be found in our [phenotype_data.tab](#) file.

Narzędzia genetyki molekularnej drożdży

- *S. cerevisiae* to jeden z najłatwiejszych w manipulowaniu organizmów
- Podstawowe właściwości
 - bardzo wysoka wydajność rekombinacji homologicznej
 - łatwość ukierunkowanej manipulacji genomem

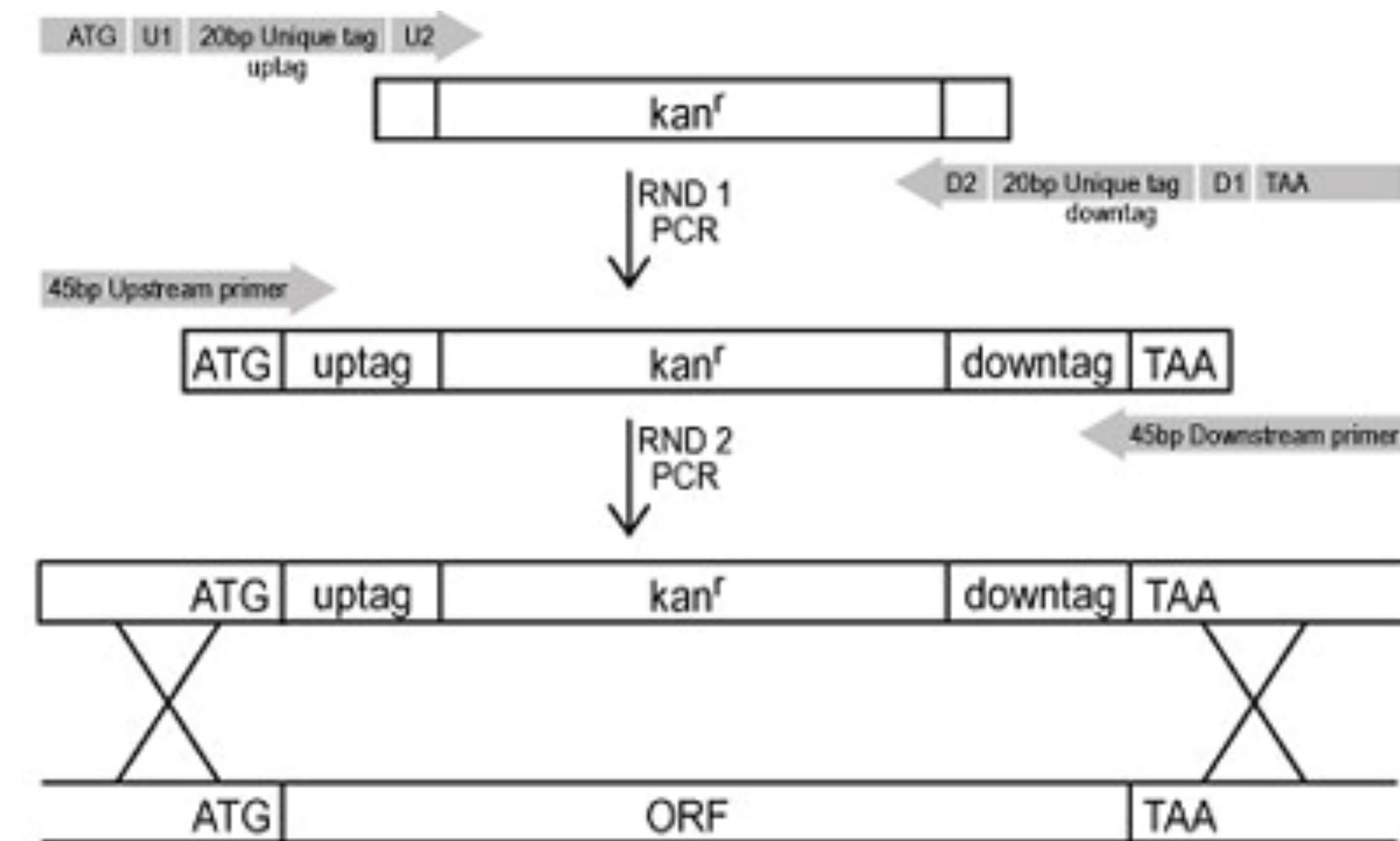
Delecja genu przez rekombinację

Tzw. dysrupcja

Dysrupcje – metoda PCR

- Homologiczne flanki nie muszą być długie, można je dodać przez PCR
- Kaseta *KanMX4*, nie pochodzi z drożdży, nie rekombinuje sama z genomem

Kolekcje

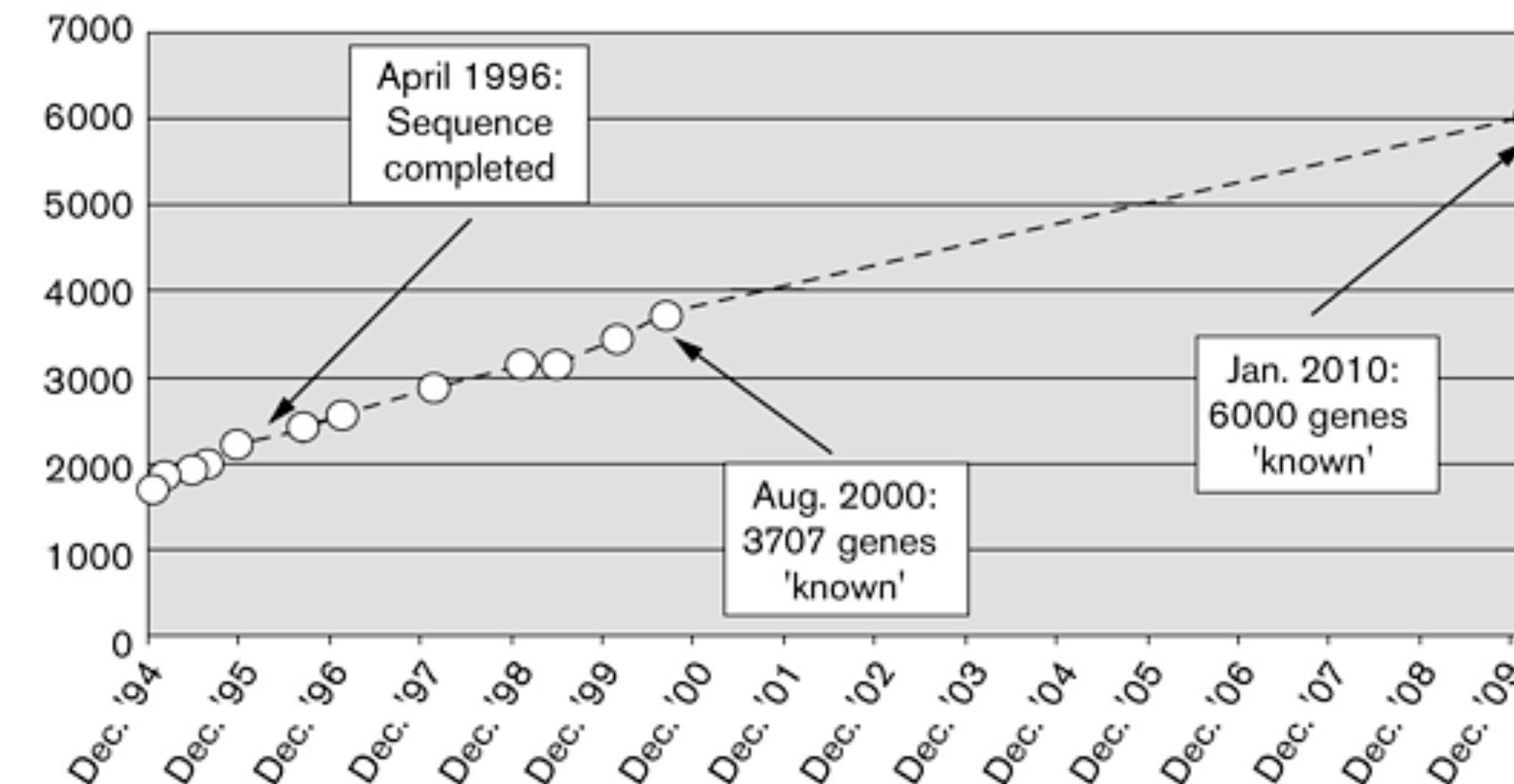
- Dostępne kolekcje szczepów delecjnych
- Diploidalne heterozygotyczne >6000
- Homozygotyczne ~4800
 - reszta – letalne u homozygot

Kolekcje

- Inne kolekcje
 - fuzje ze znacznikami powinowactwa
 - ORF pod regulowanym promotorem
 - nadekspresja ORF ze znacznikiem powinowactwa
 - i wiele innych

Postępy analizy funkcjonalnej

- Od lat 90. projekt badania fenotypów delecji genowych
- Wiele innych projektów na skalę genomu
- Najbardziej zaawansowana analiza funkcjonalna na skalę genomową wśród eukariontów

Projekty na skalę genomową

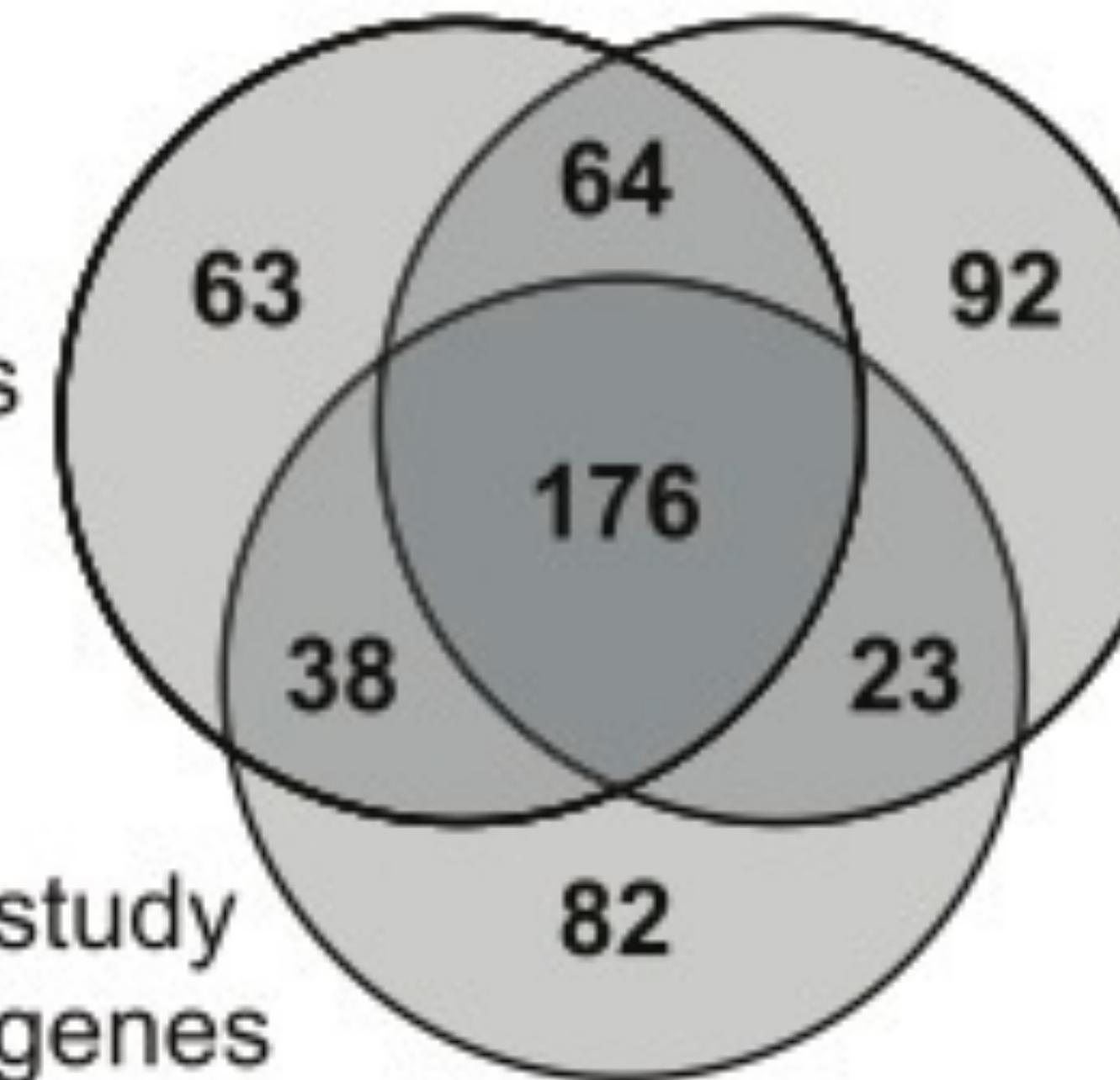
- Delecje (analiza fenotypowa)
- Nadekspresja białek (MORF)
- Zmiany ekspresji genów (mikromacierze, fuzje reporterowe)
- Lokalizacja białek w komórce (fuzje z GFP)
- Interakcje białek (system dwuhybrydowy)
- Interakcje genetyczne (np. syntetyczne letalne)
- Mapowanie QTL

Problem analiz wysokoprzepustowych

(a)

Dimmer et al.
341 *pet genes*

present study
319 *pet genes*

Luban et al.
355 *pet genes*

Geny *pet* (niezbędne do oddychania)

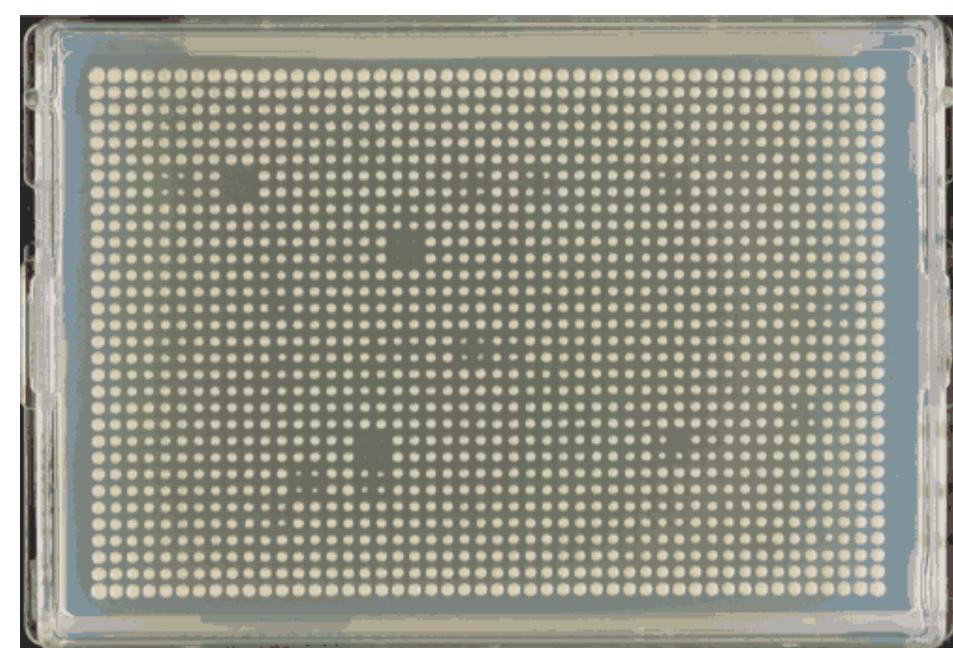
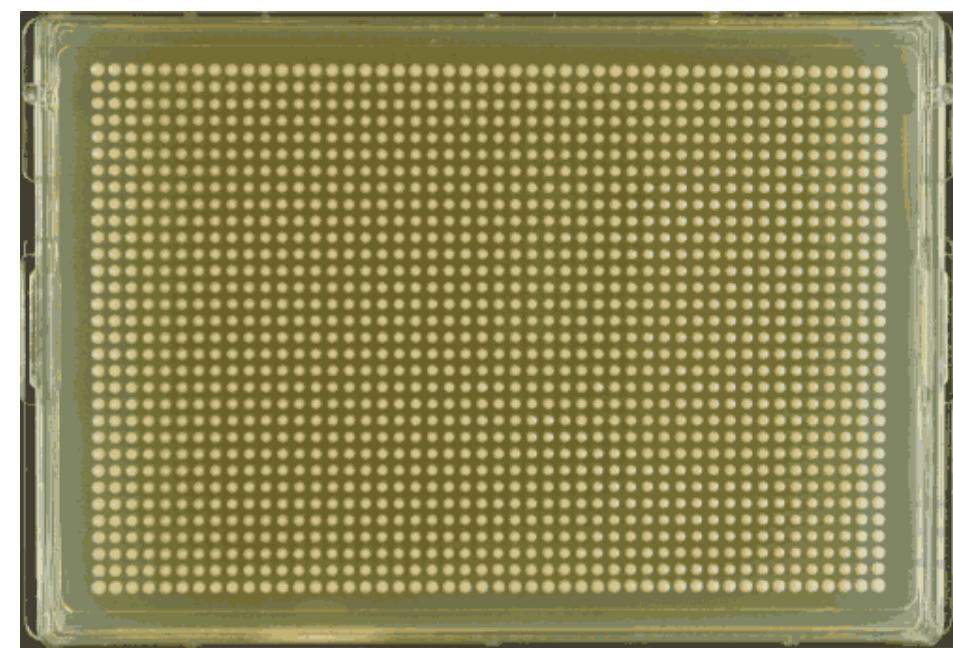
Problem analiz wysokoprzepustowych

- Powtarzalność wyników w różnych badaniach jest niewielka
- Znaczny wpływ tła genetycznego i warunków doświadczalnych

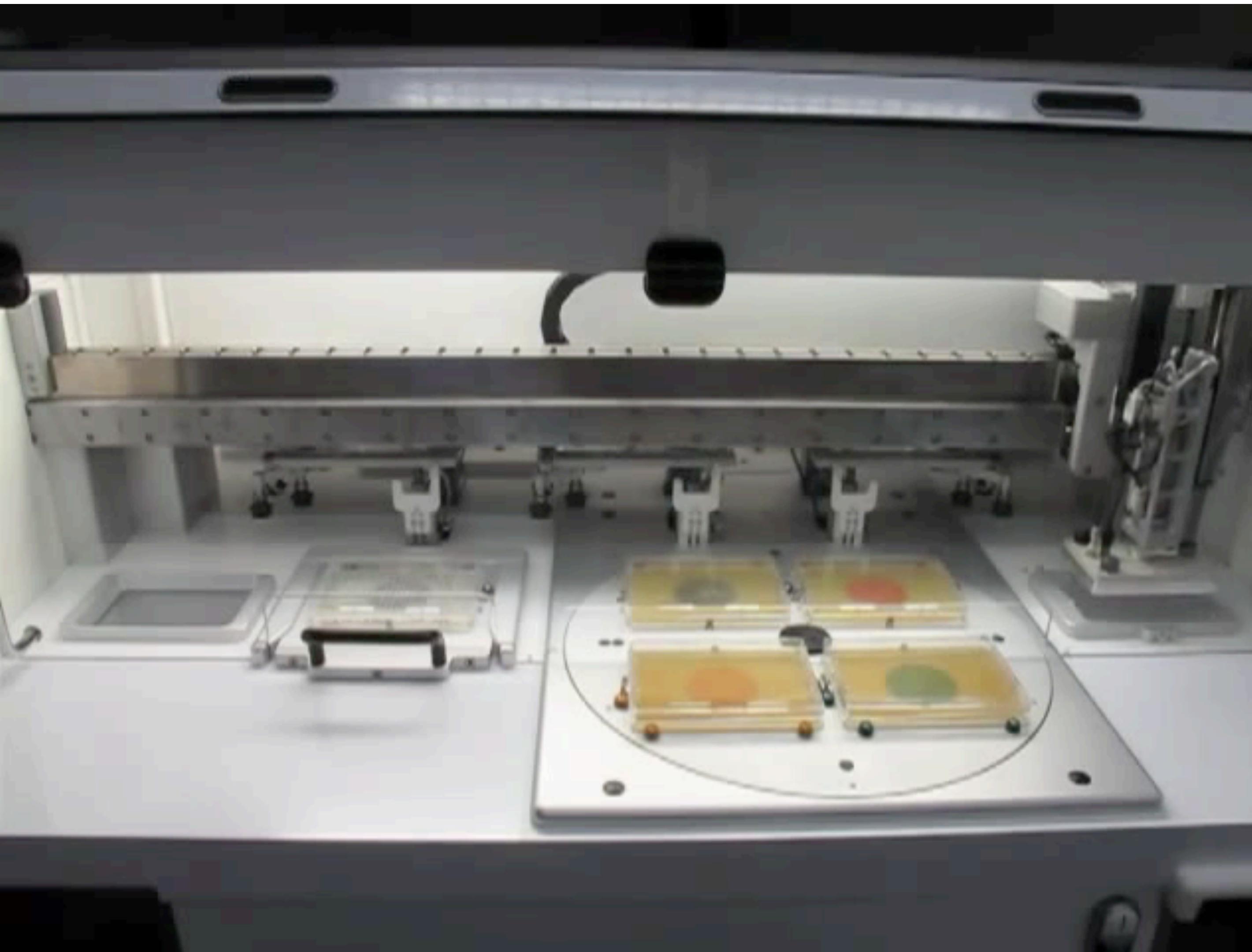
Analizy wysokoprzepustowe – roboty laboratoryjne

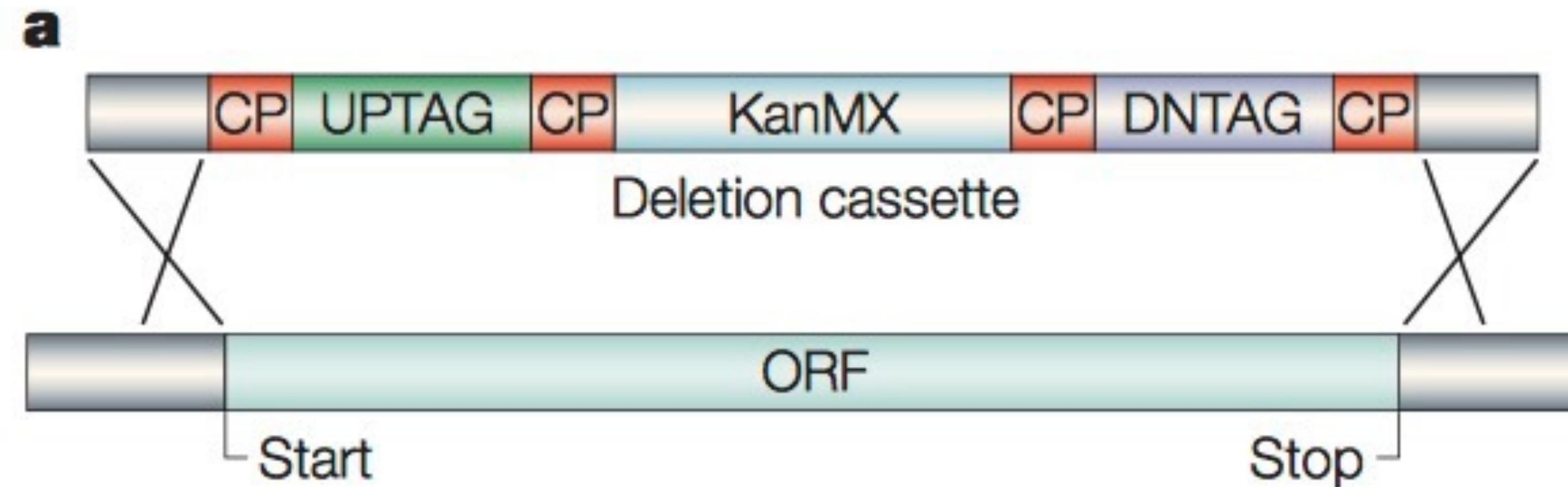
©Singer Instruments, UK

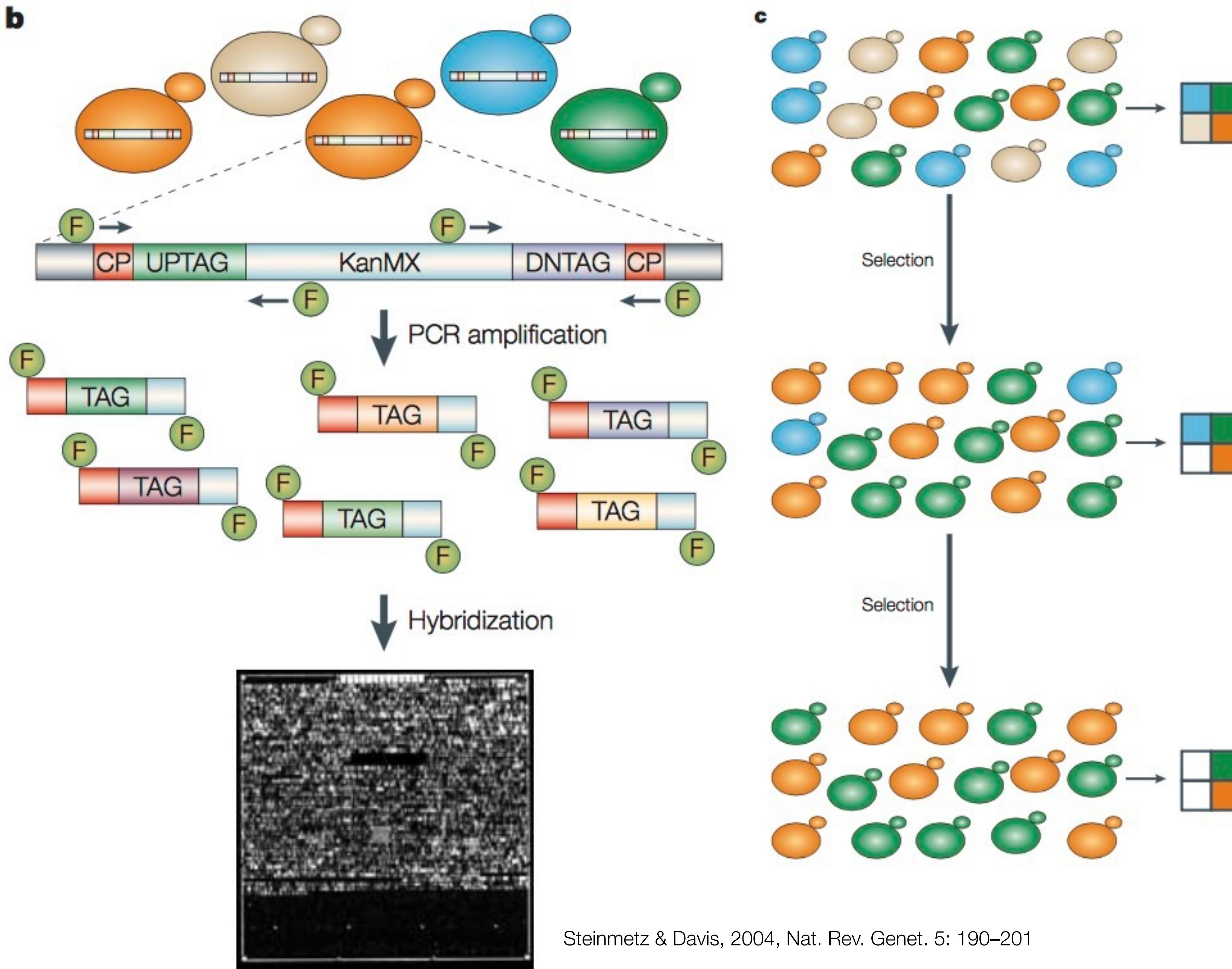
Analizy wysokoprzepustowe – roboty laboratoryjne

Wykorzystanie kolekcji delecyjnych

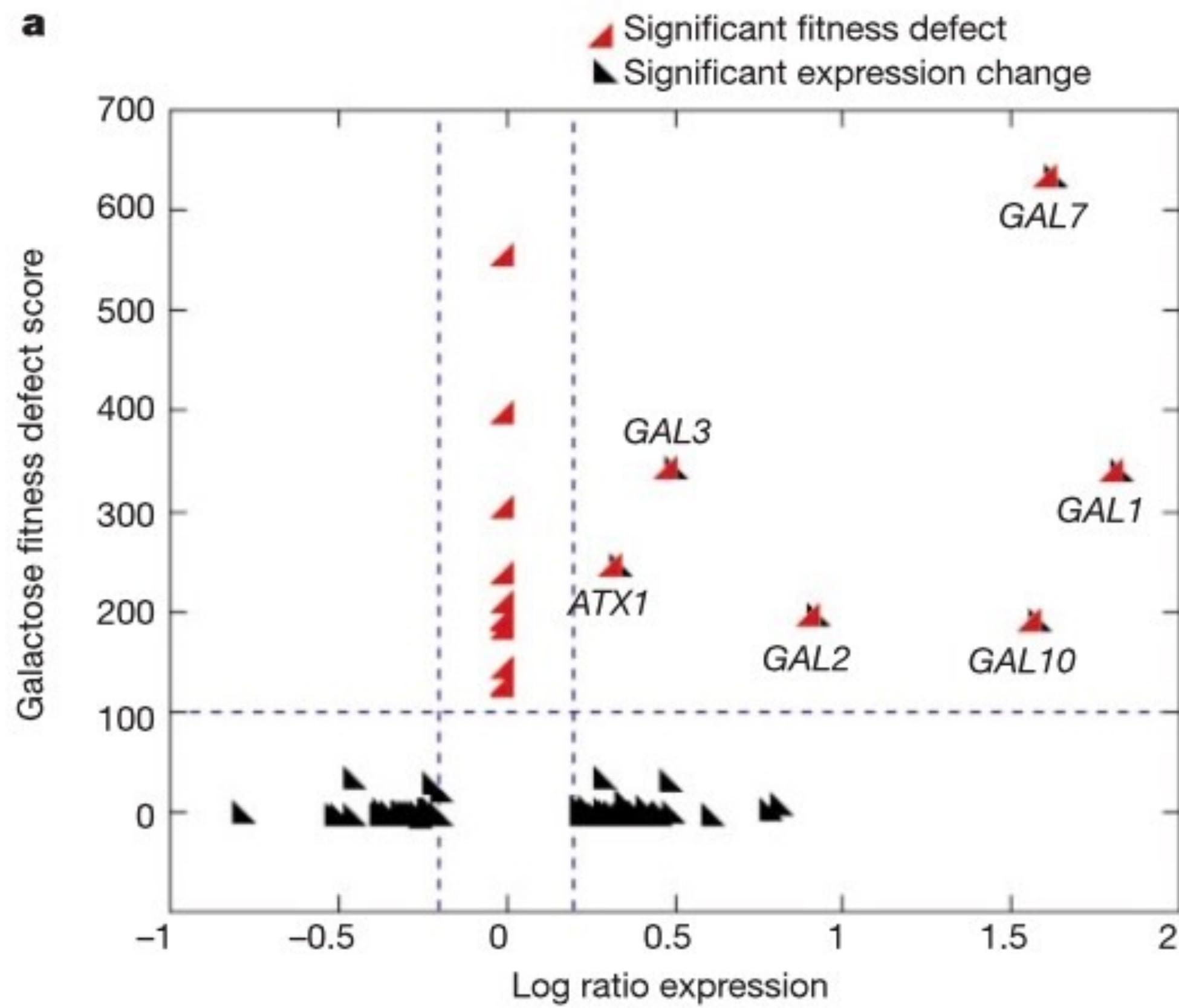
CP - Common Primer - wspólny starter
UPTAG, DNTAG - “kody kreskowe”, unikatowe sekwencje

Fenotyp a analiza ekspresji

- Dwa najczęstsze podejścia genomiki funkcjonalnej:
 - analiza ekspresji (transkryptomika) - zmiany poziomu mRNA w różnych warunkach
 - analiza fenotypowa - defekt wzrostowy (fitness) w określonych warunkach
- Czy wyniki się pokrywają?

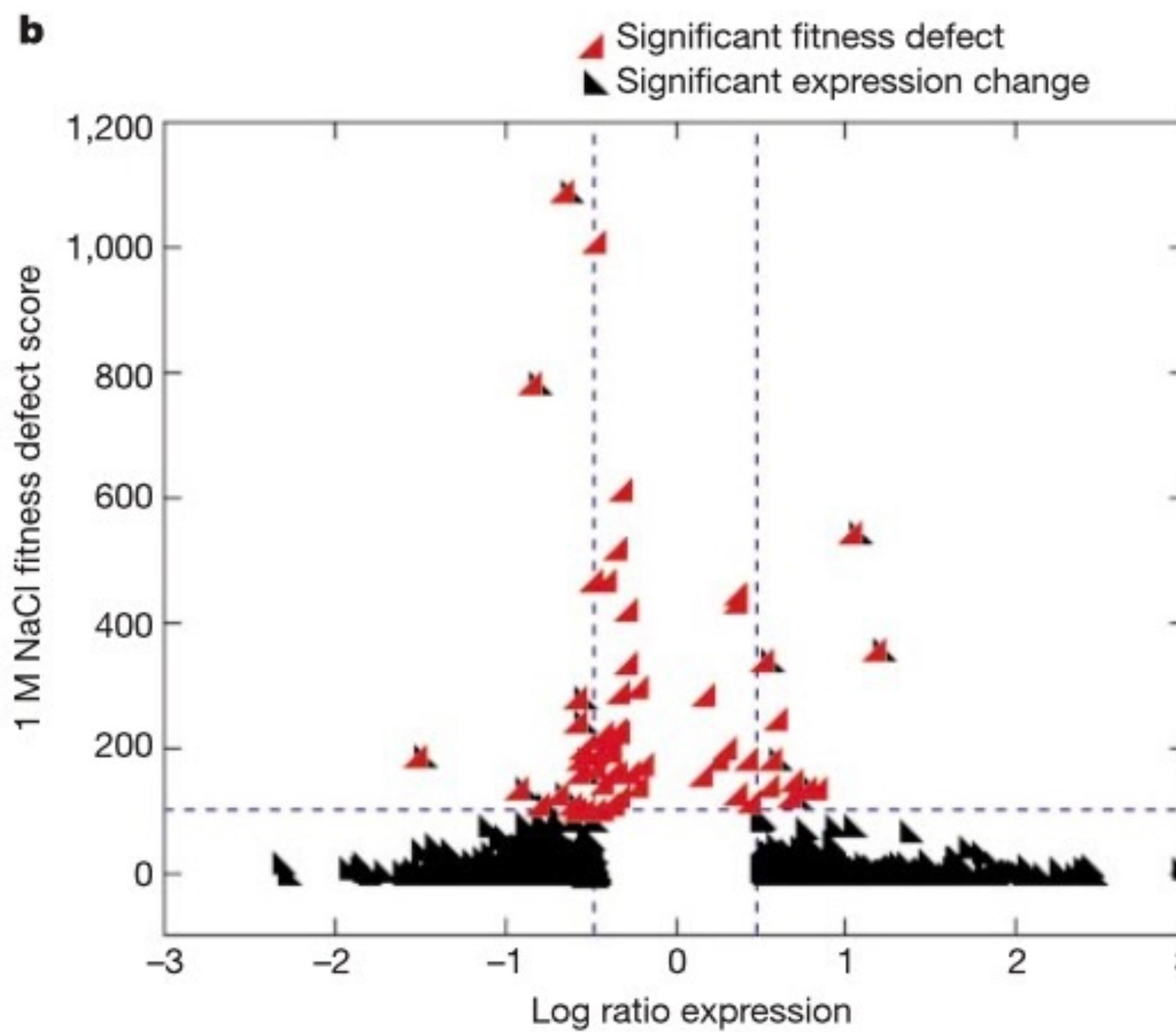
Fenotyp a ekspresja

Wzrost na galaktozie

Giaever et al. Nature 418, 387–391 (2002)

Fenotyp a ekspresja

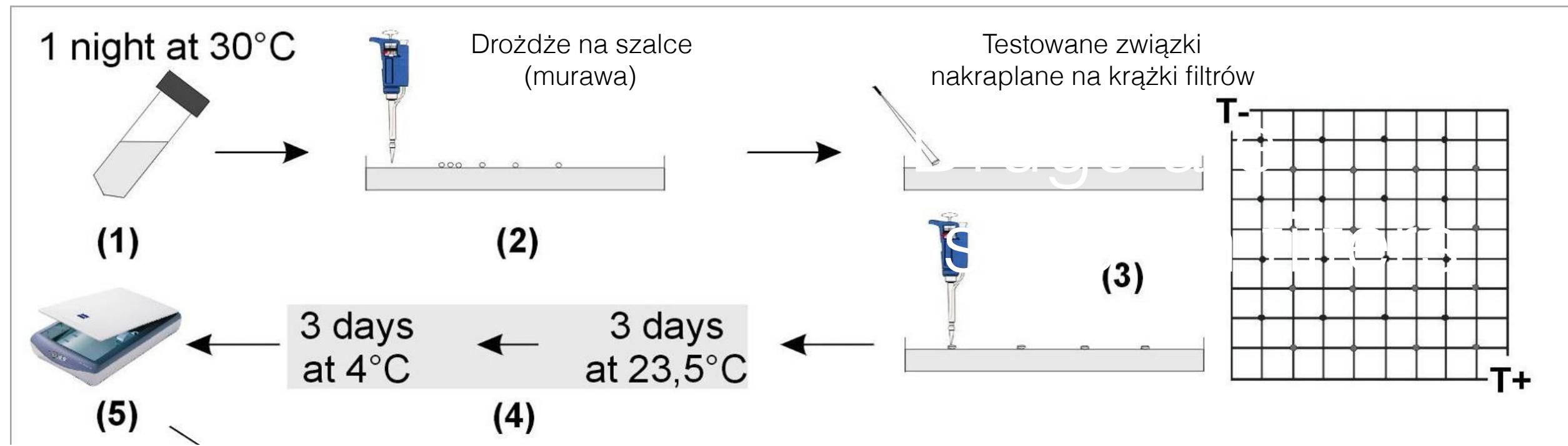
Tolerancja wysokiego stężenia soli

Giaever et al. Nature 418, 387–391 (2002)

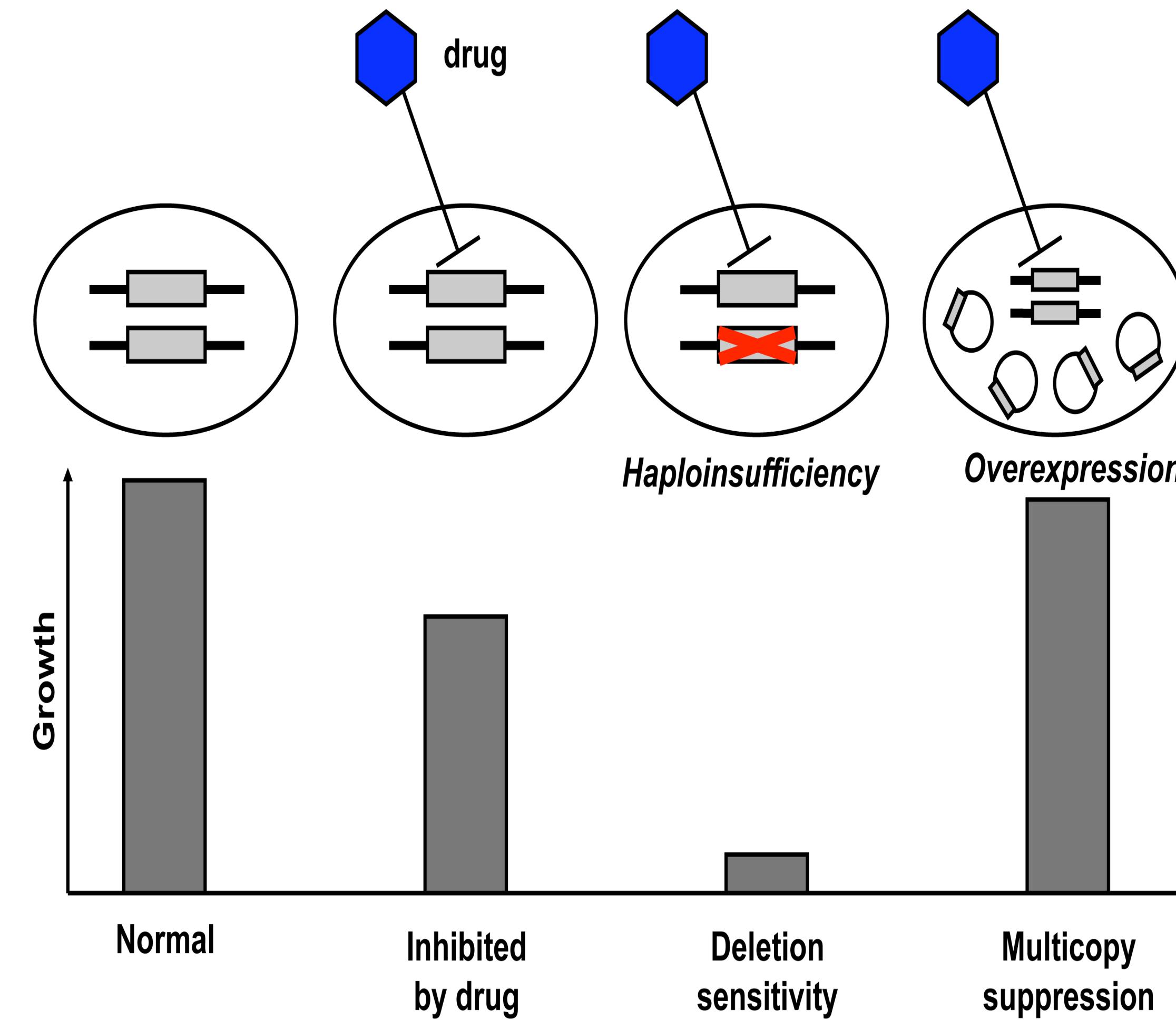
Fenotyp a ekspresja

- Nakładanie się znaczącej zmiany ekspresji i defektu wzrostu
 - <7% dla wzrostu na galaktozie i 1M NaCl
 - ~7% dla wzrostu na niefermentowalnych źródłach węgla
 - ~16% dla sporulacji

Identyfikacja substancji aktywnych

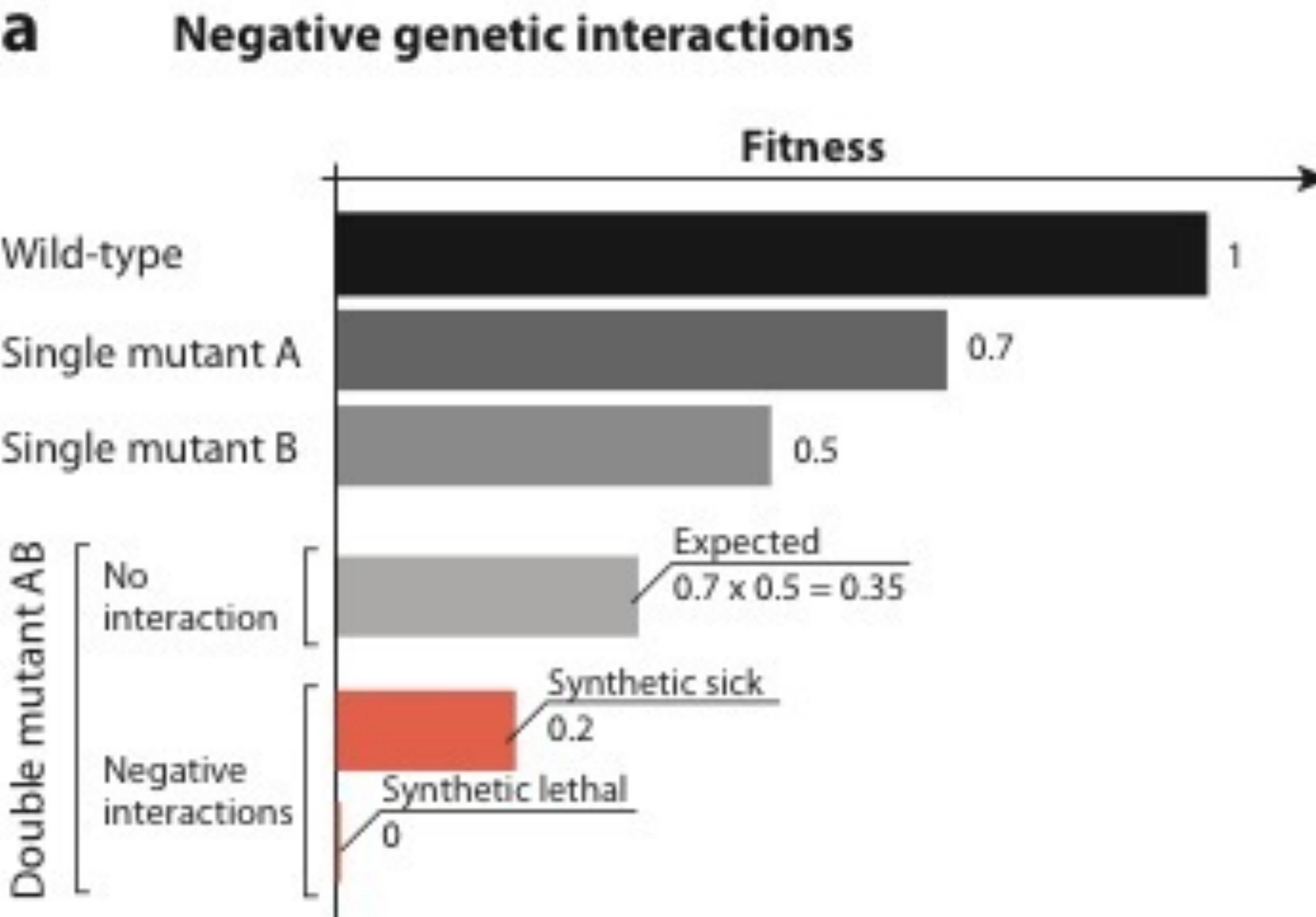
Identyfikacja celów działania substancji aktywnych za pomocą genomiki drożdży

Poszukiwanie interakcji genetycznych

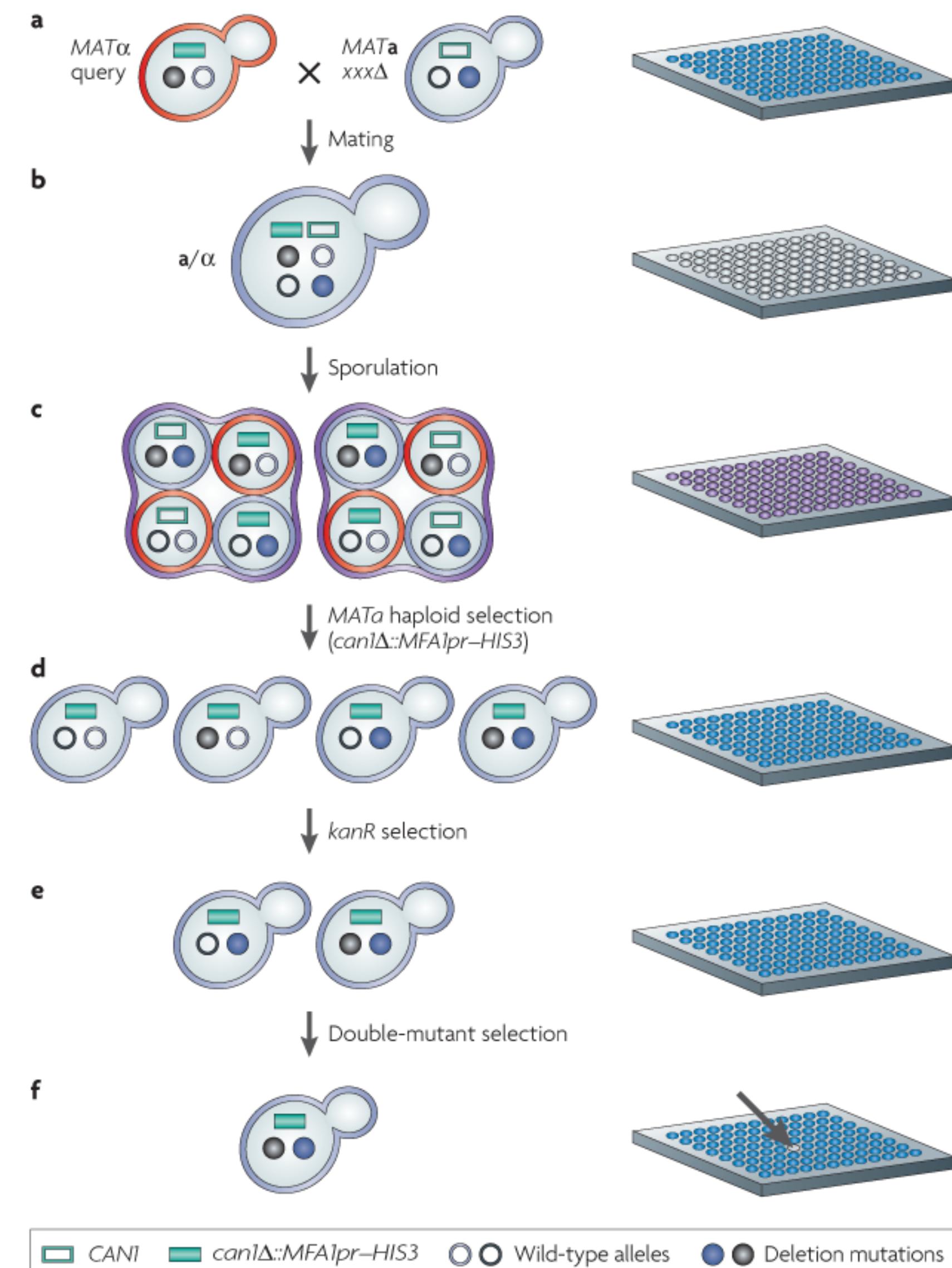
- Oddziaływanie łagodzące (np. supresja)
 - selekcja bezpośrednia
- Oddziaływanie syntetyczne
 - syntetyczna letalność:
 - pojedyncze mutacje *gen1* i *gen2* nie są letalne, ale podwójny mutant *gen1, gen2* nie przeżywa
 - syntetyczne wzmacnianie
 - pojedyncze mutacje *gen1* i *gen2* słaby fenotyp, podwójny mutant *gen1, gen2* silny fenotyp (np. spowolnienie wzrostu)

Ujęcie ilościowe

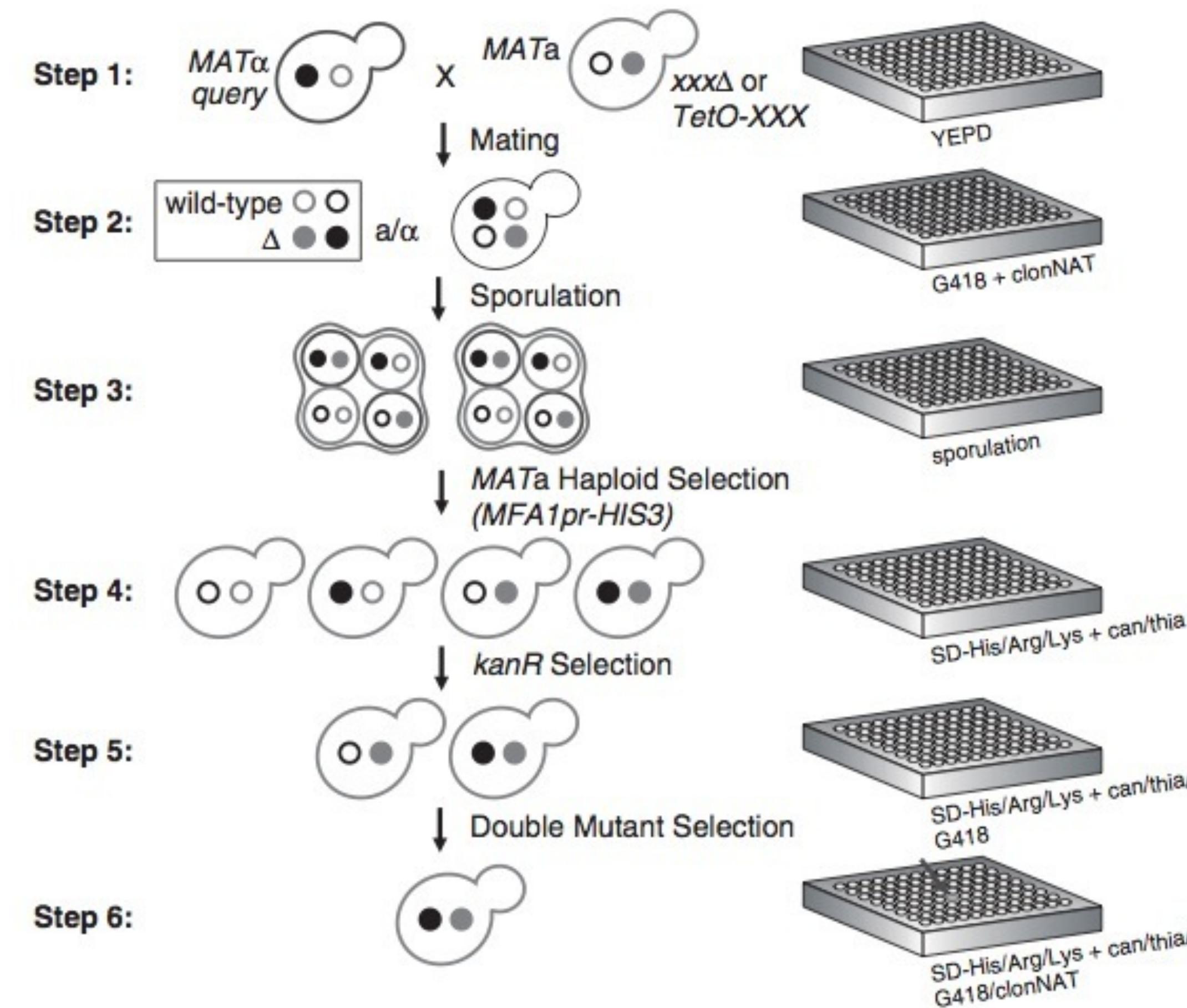

SGA

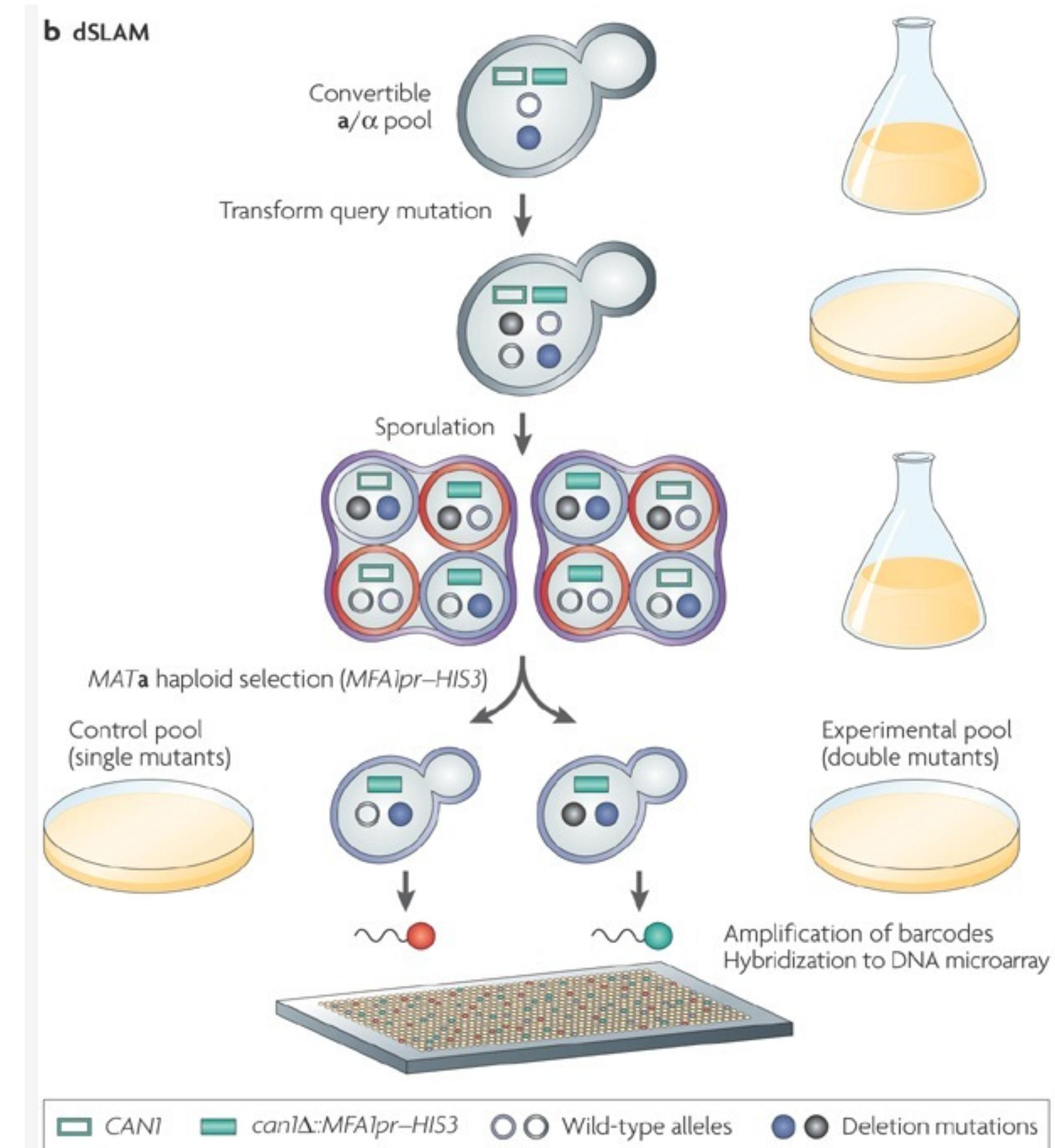
- Synthetic Gene Array
- Kolekcja delecji, krzyżowana z badanym genem
- Sporulacja,
- Selekcja haploidów *MATa*
- Selekcja pojedynczych i podwójnych mutantów

SGA

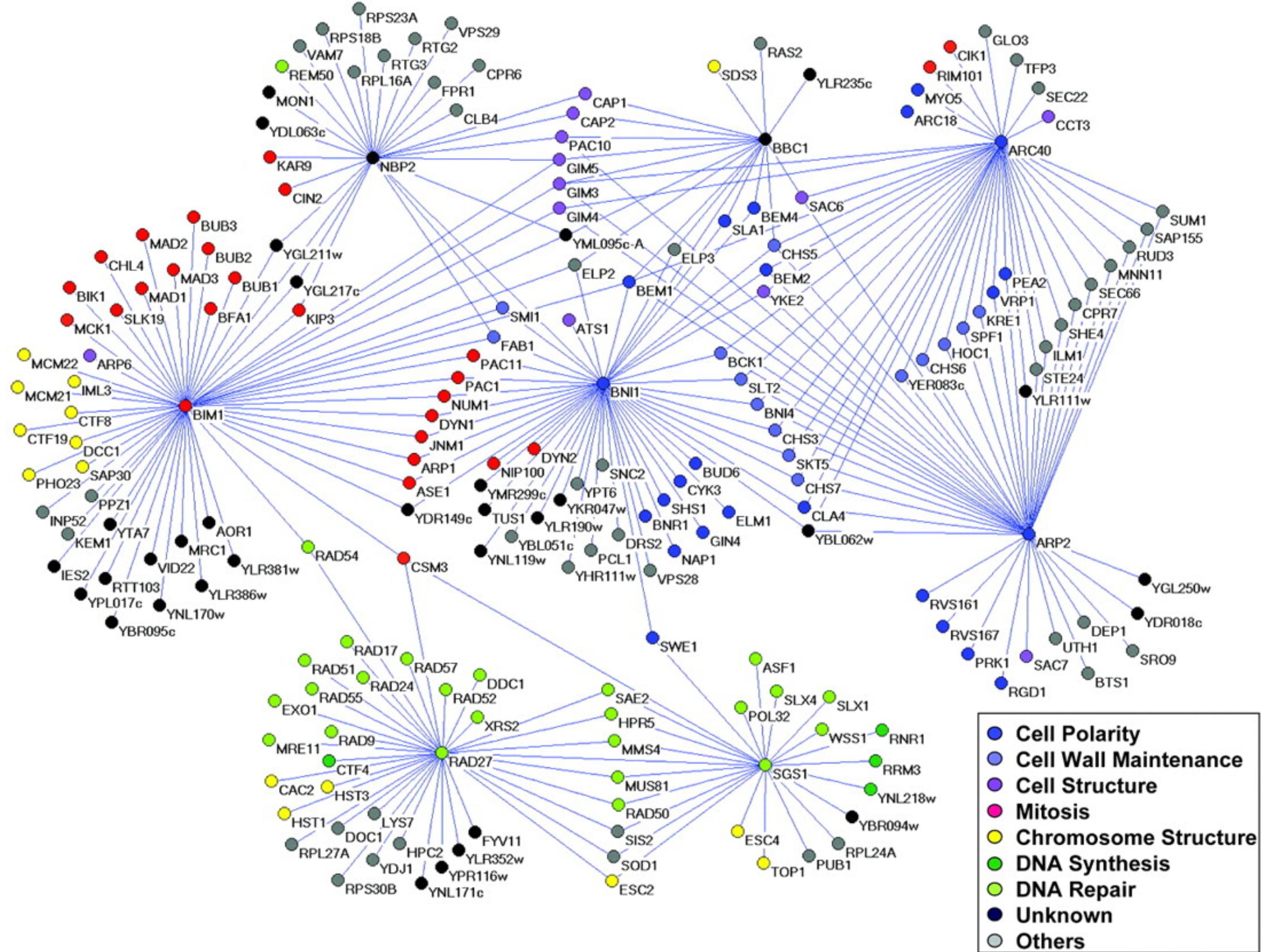

dSLAM

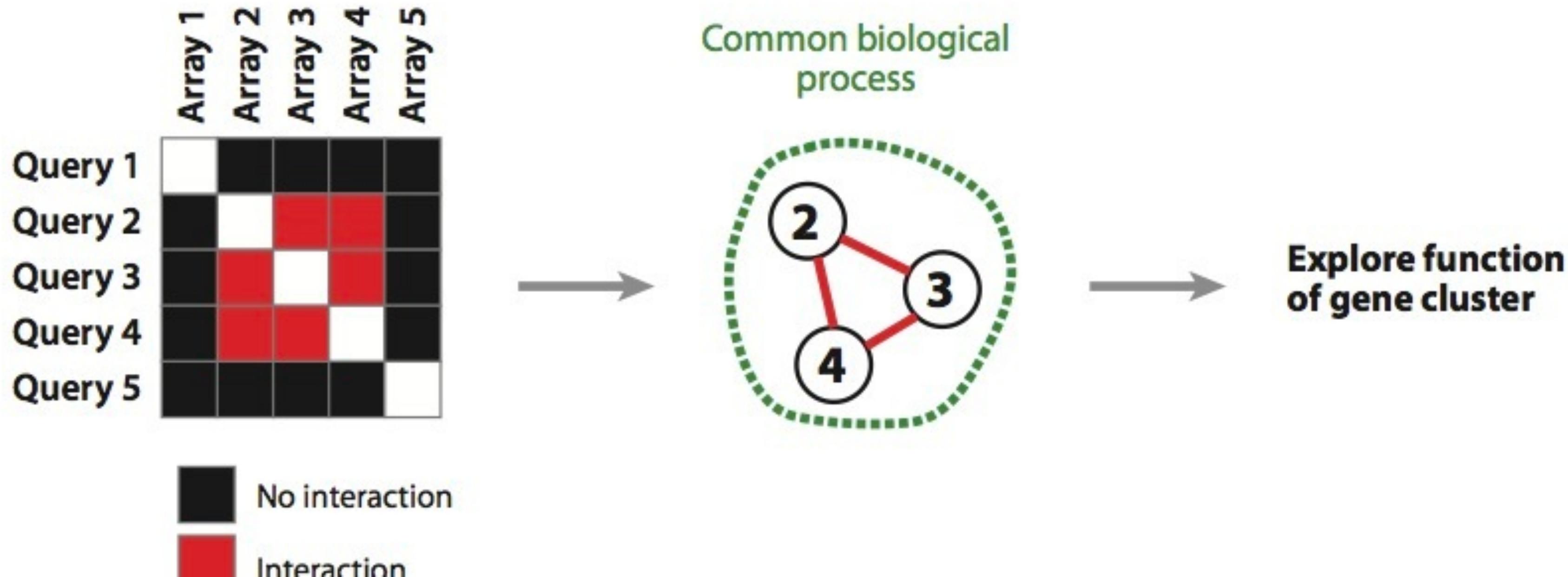
Diploid-based synthetic lethality analysis with microarrays (dSLAM)

Wyniki – sieci interakcji genetycznych

Rekonstrukcja sieci interakcji

Step 3: Build genetic interaction networks

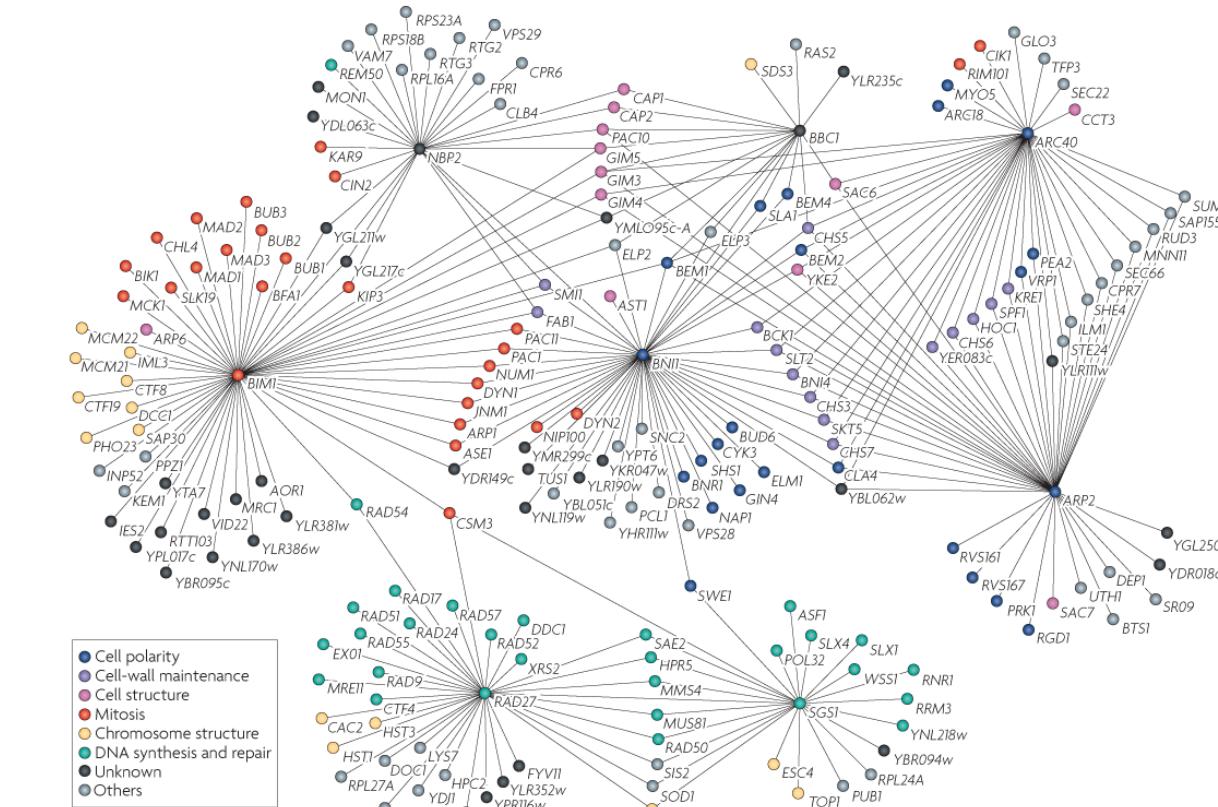
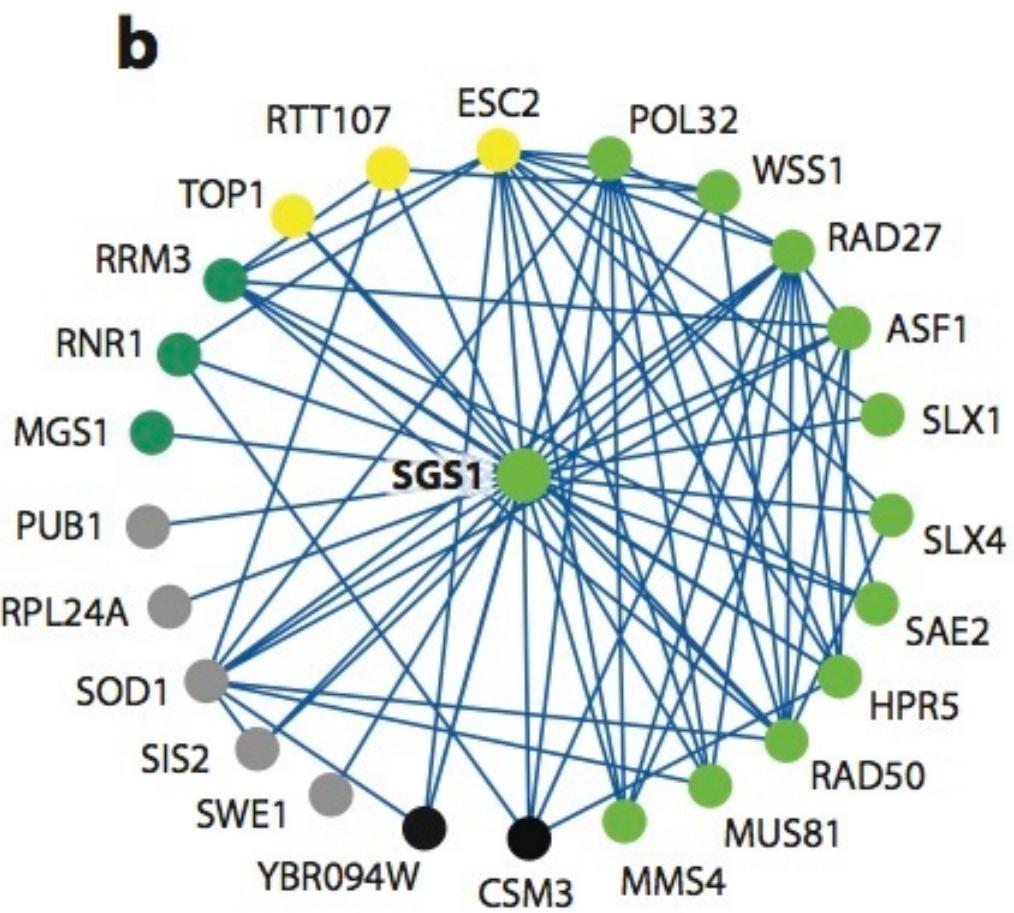

Interakcje genetyczne – ujęcie systemowe

- Interakcje genetyczne wskazują na związki funkcji
 - Mogą wiązać elementy tego samego szlaku/kompleksu, ale też różnych szlaków, powiązanych funkcją
 - Zestaw interakcji (pozycja na mapie interaktomu genetycznego) może wskazywać na funkcję genu

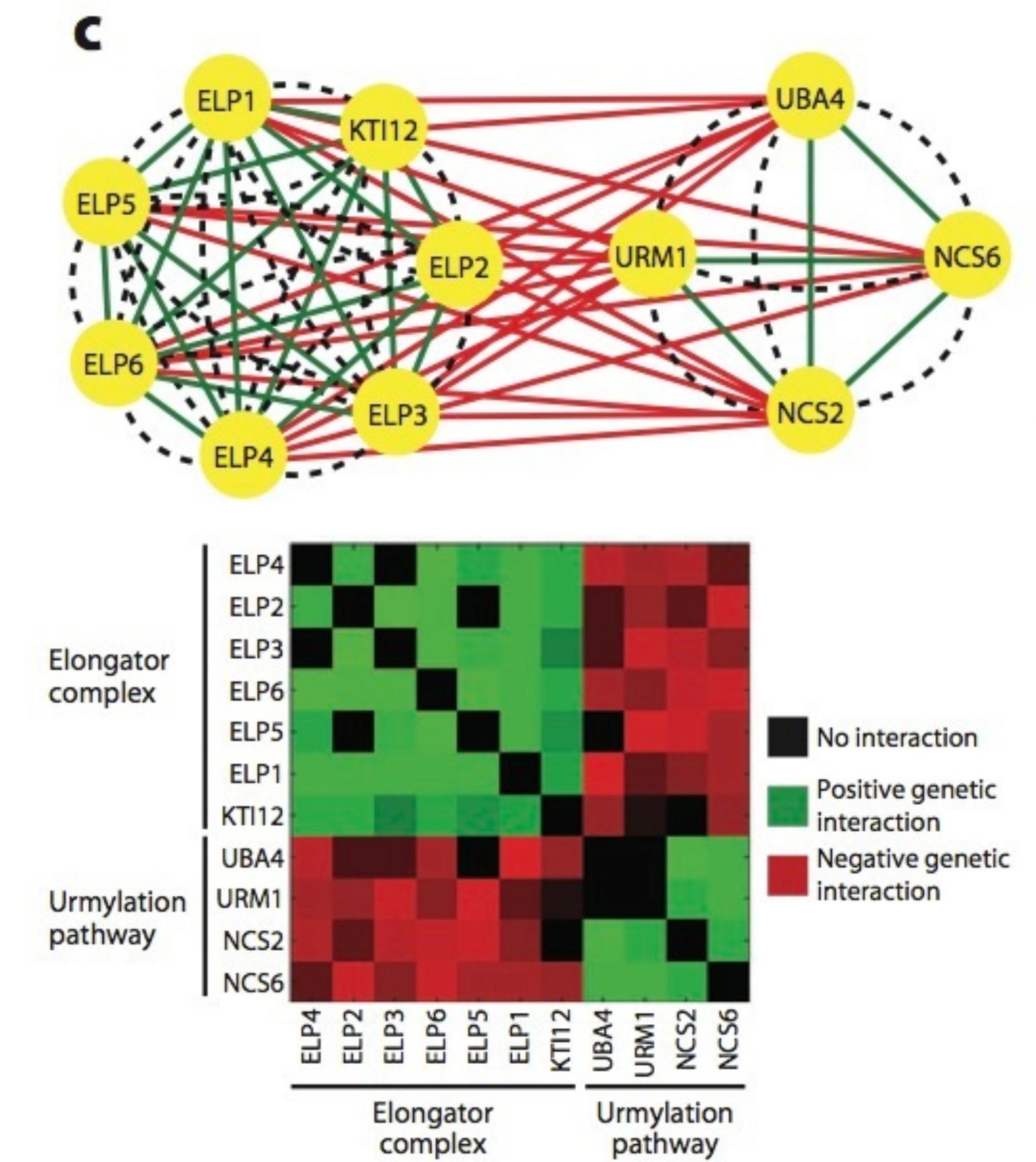
Sieci interakcji

- Sieć interakcji syntetycznych letalnych jest rzadka – około 1%
- Interakcje syntetyczne są jednak częste pomiędzy genami o powiązanej funkcji (18%-25%)

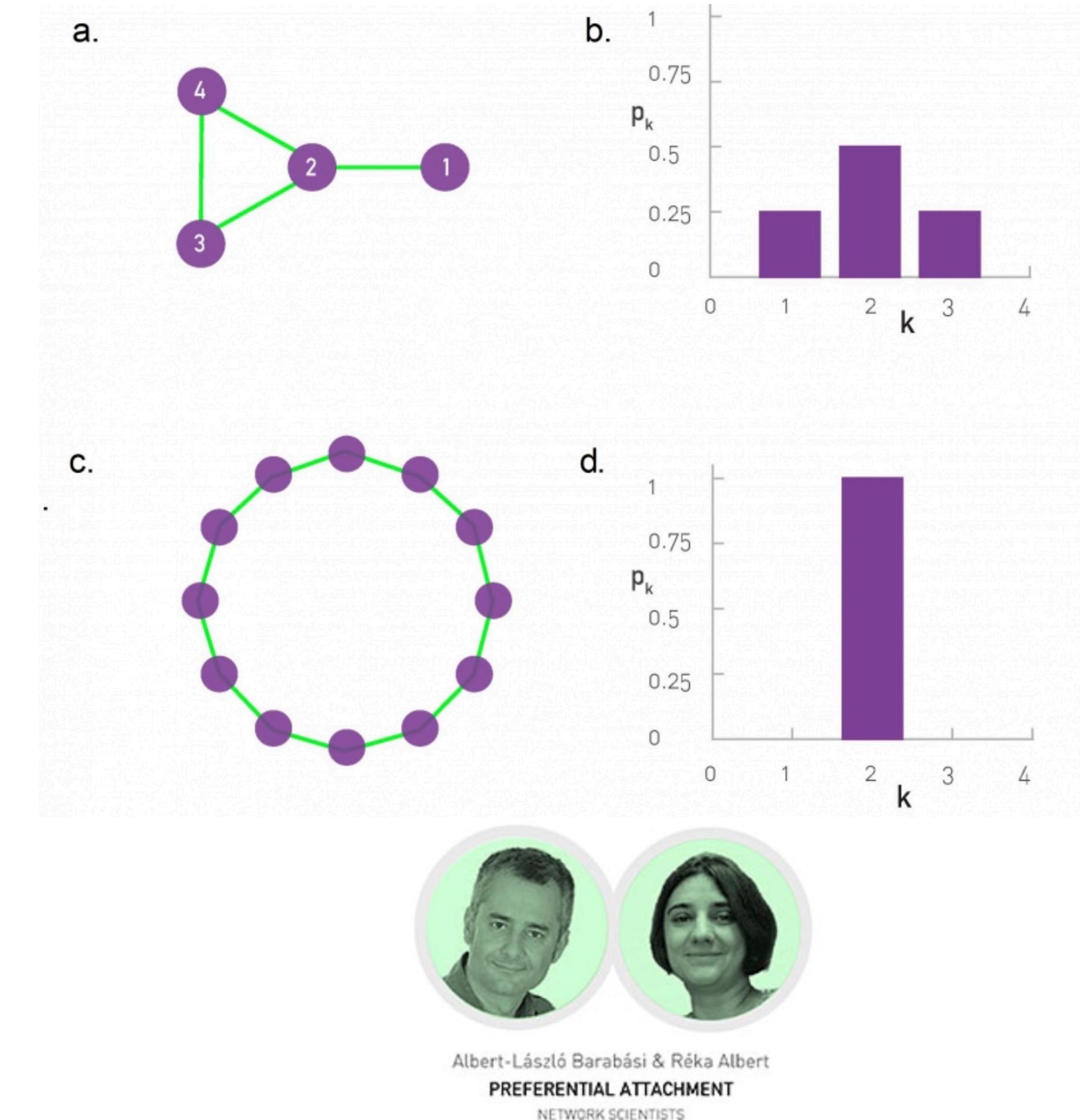
Interakcje genetyczne a fizyczne

- Interakcje fizyczne i genetyczne rzadko się nakładają, choć częściej, niż przewidywane dla pełnej losowości
 - Nakładanie się interakcji genetycznych i fizycznych częste dla interakcji pozytywnych (epistaza)
 - Interakcje negatywne z reguły pomiędzy różnymi kompleksami fizycznymi

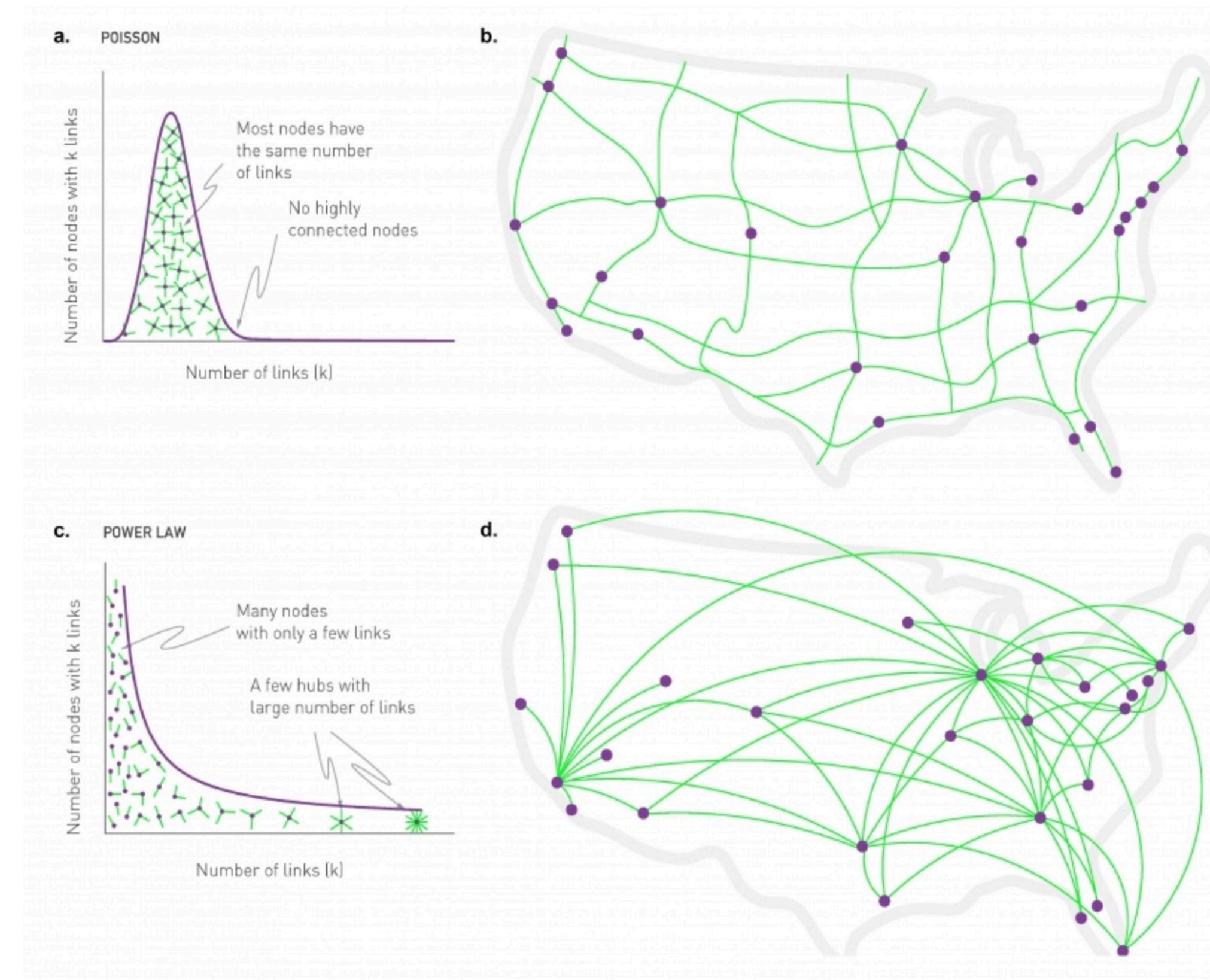

Sieci biologiczne

- Zastosowanie pojęć teorii grafów i sieci
 - N - liczba węzłów
 - k - stopień węzła (liczba połączeń)
 - L - całkowita liczba połączeń
 - $P(k)$ - rozkład prawdopodobieństwa znalezienia węzła o stopniu k
- Najważniejsze odkrycie - opisanie sieci bezskalowych: Barabási & Albert.
Emergence of scaling in random networks.
Science, 286: 509, 1999.

Sieci losowe i bezskalowe

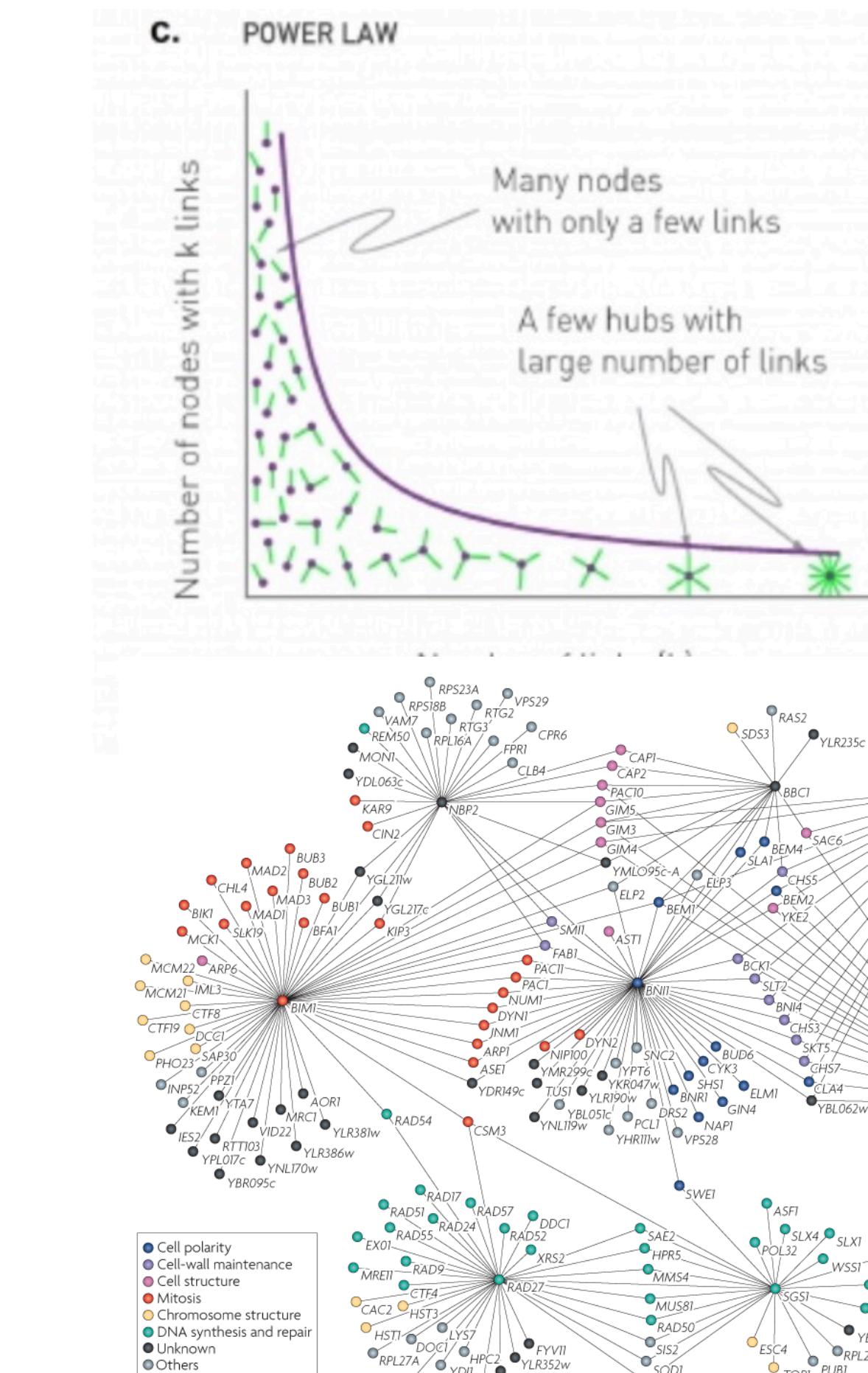

$$P(k) \sim \binom{n}{k} p^k (1-p)^{n-k}$$

$$P(k) \sim k^{-\gamma}$$

Sieci interakcji

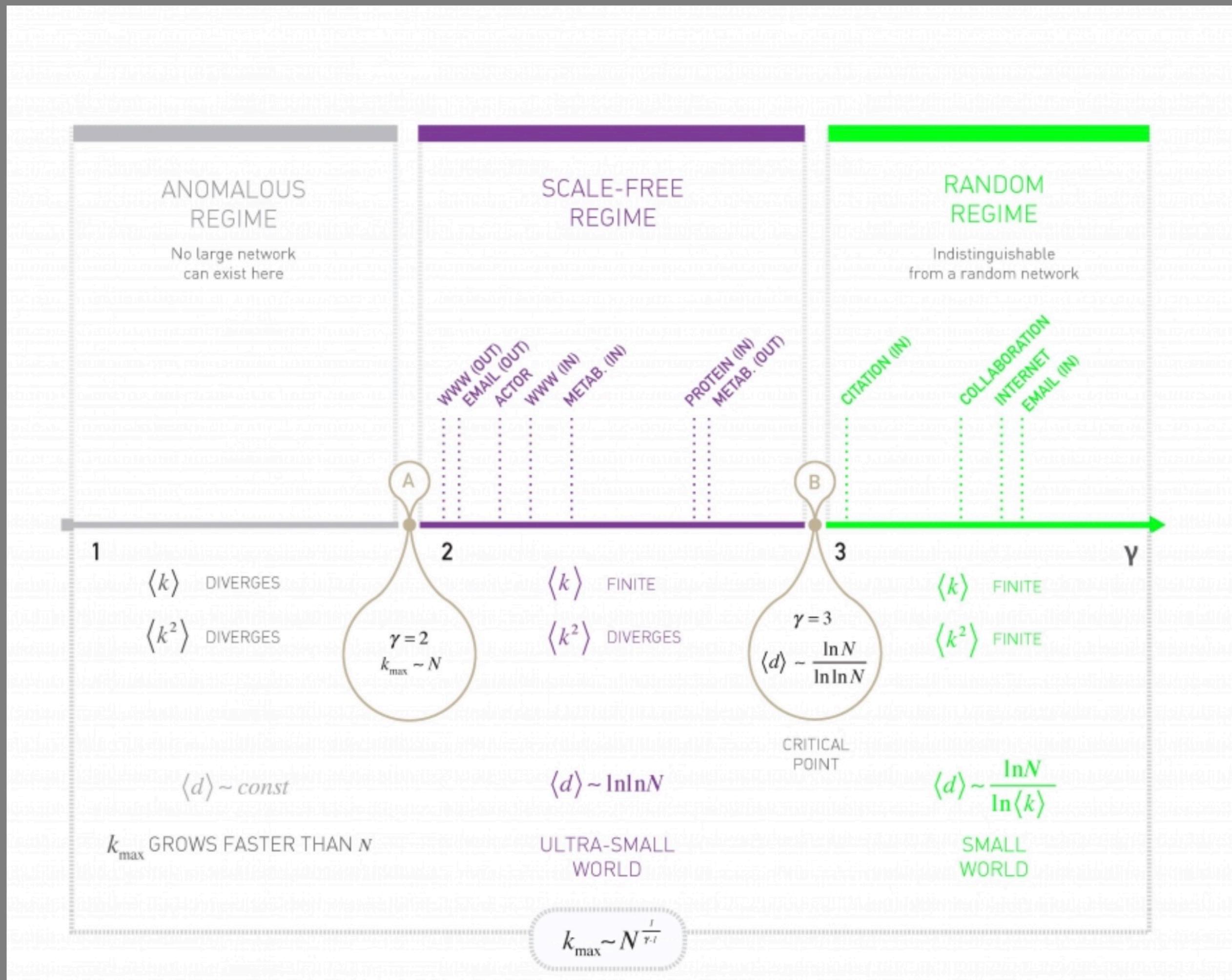
- Sieci interakcji biologicznych mają charakter bezskalowy
 - węzły centralne (hubs) z dużą liczbą połączeń
 - węzły periferyjne, z małą liczbą połączeń
 - węzły centralne częściej odpowiadają genom niezbywalnym (których defekt jest letalny)

Sieci biologiczne i inne

- Węzły centralne i peryferyjne
- “Mały świat” – długość najkrótszej ścieżki pomiędzy dwoma węzłami jest niewielka (~3,3 węzły u drożdży)
 - Niewielkie zwiększenie odległości przy zwiększaniu liczby węzłów (“ultra mały świat”)
- Podobne właściwości ma np. sieć połączeń lotniczych, Internet (WWW), sieci interakcji społecznych, liczba Erdősa wśród matematyków

The γ Dependent Properties of Scale-Free Networks

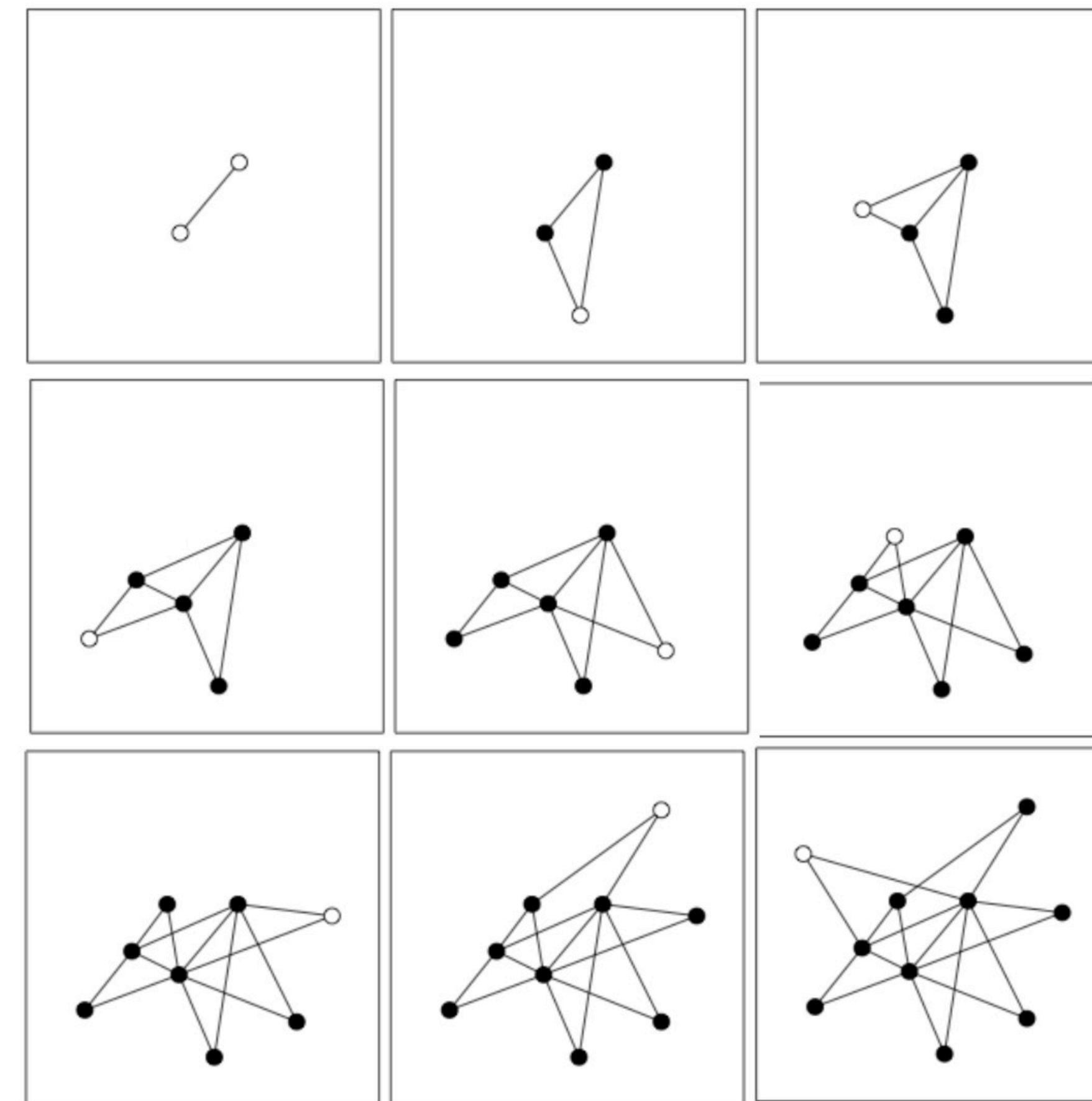

$$2 < \gamma < 3$$

Ewolucja sieci bezskalowych

- Preferencyjne przyłączanie: model Barabásiego-Albert
- Nowy węzeł dołącza do istniejących z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do stopnia węzła

$$\Pi(k_i) = \frac{k_i}{\sum k_j}$$

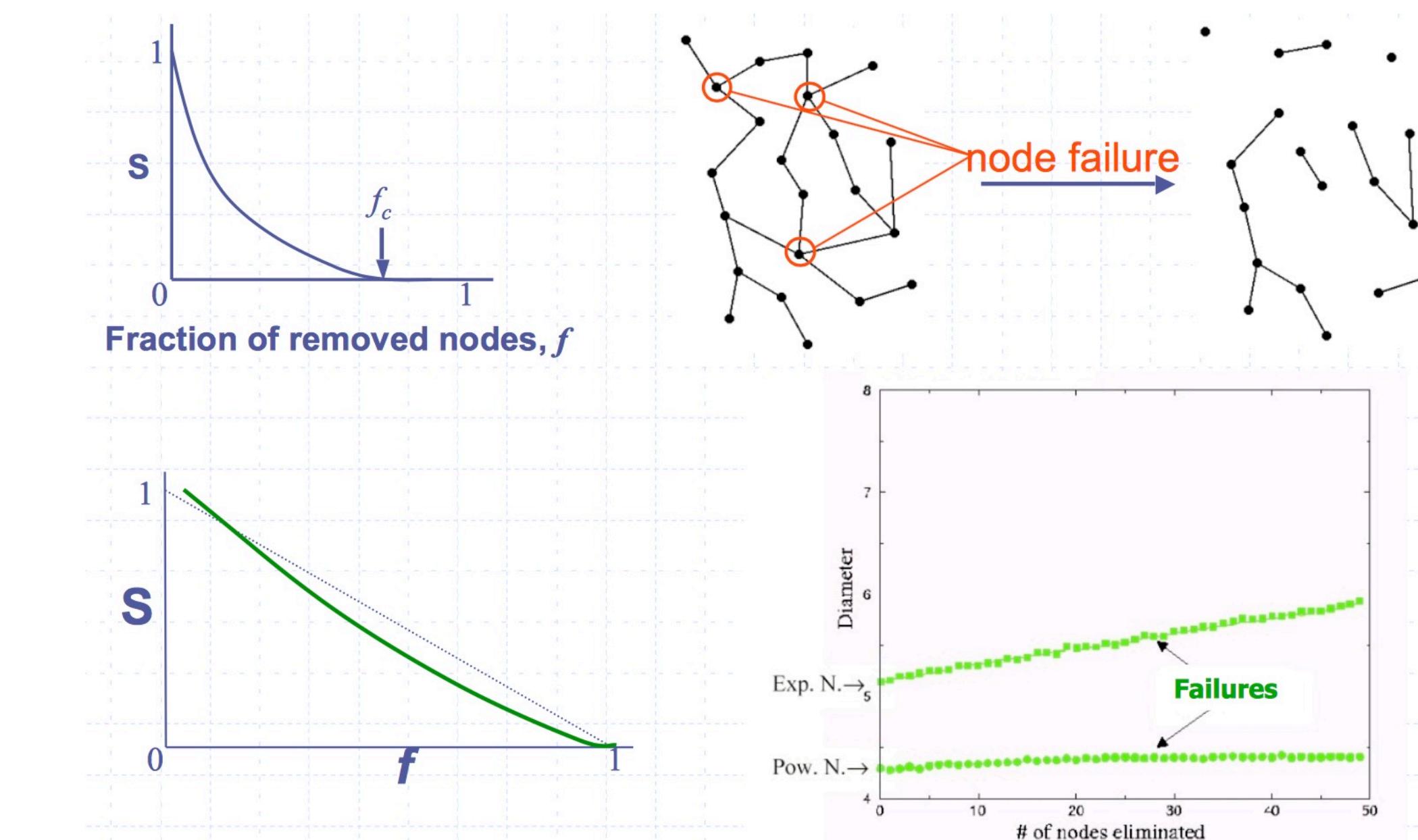
Sieci

- Dwie własności sieci
 - *robustness* (krzepkość) – odporność na zaburzenie np. mutację jednego z elementów)
 - *evolvability* – potencjał zmienności
 - Zależą od topologii sieci

Krzepkość sieci

- Sieci bezskalowe są bardziej odporne na przypadkowe zaburzenia niż sieci losowe (wykładnicze)
- Są wrażliwe jeżeli atak skierowany jest na węzły centralne
 - wykorzystanie znajomości sieci w projektowaniu leków itp.

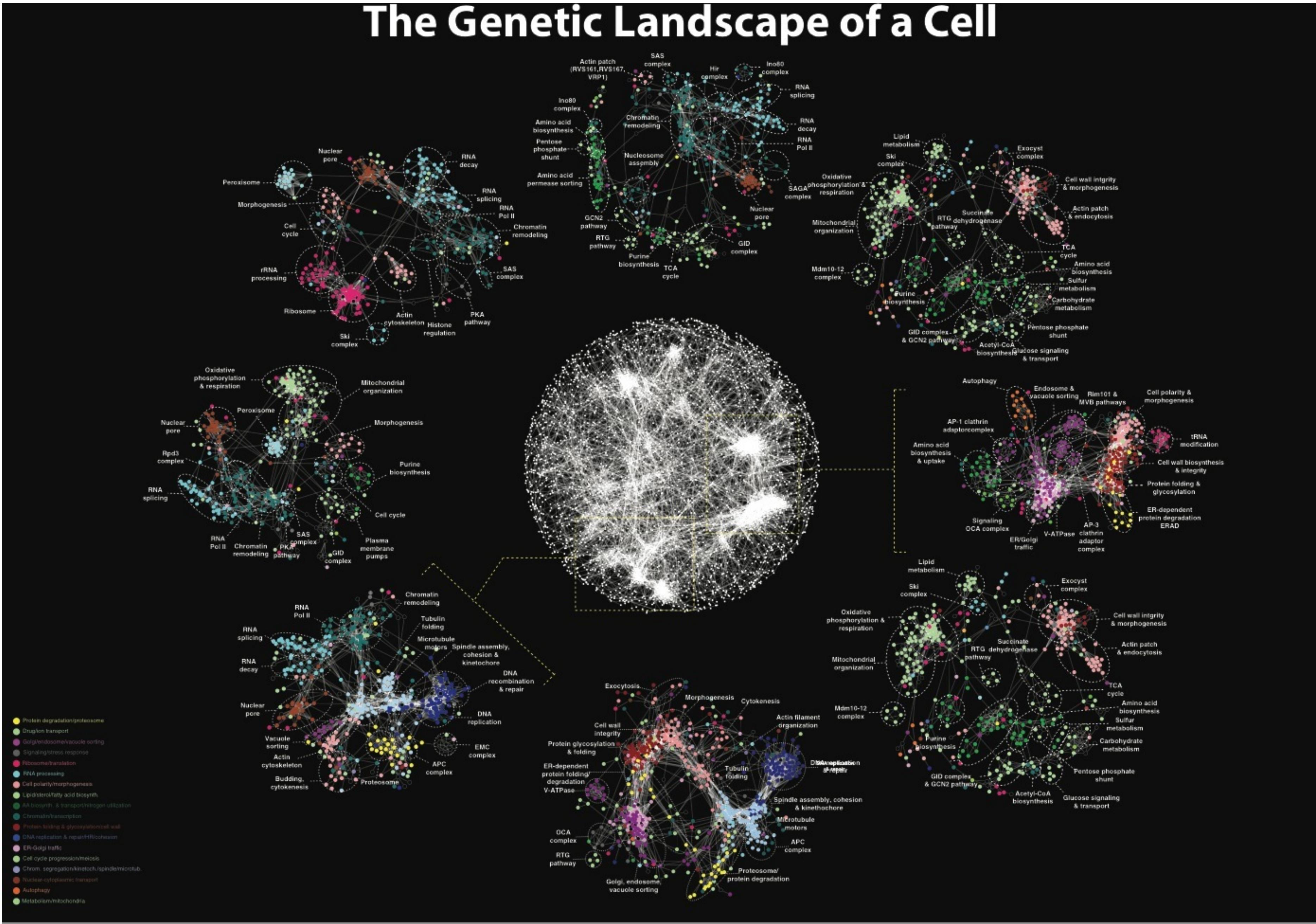
Error and attack tolerance of complex networks
Réka Albert, Hawoong Jeong and Albert-László Barabási
Nature **406**, 378-382(27 July 2000)
doi:10.1038/35019019

Interakcje genetyczne a biologia systemów

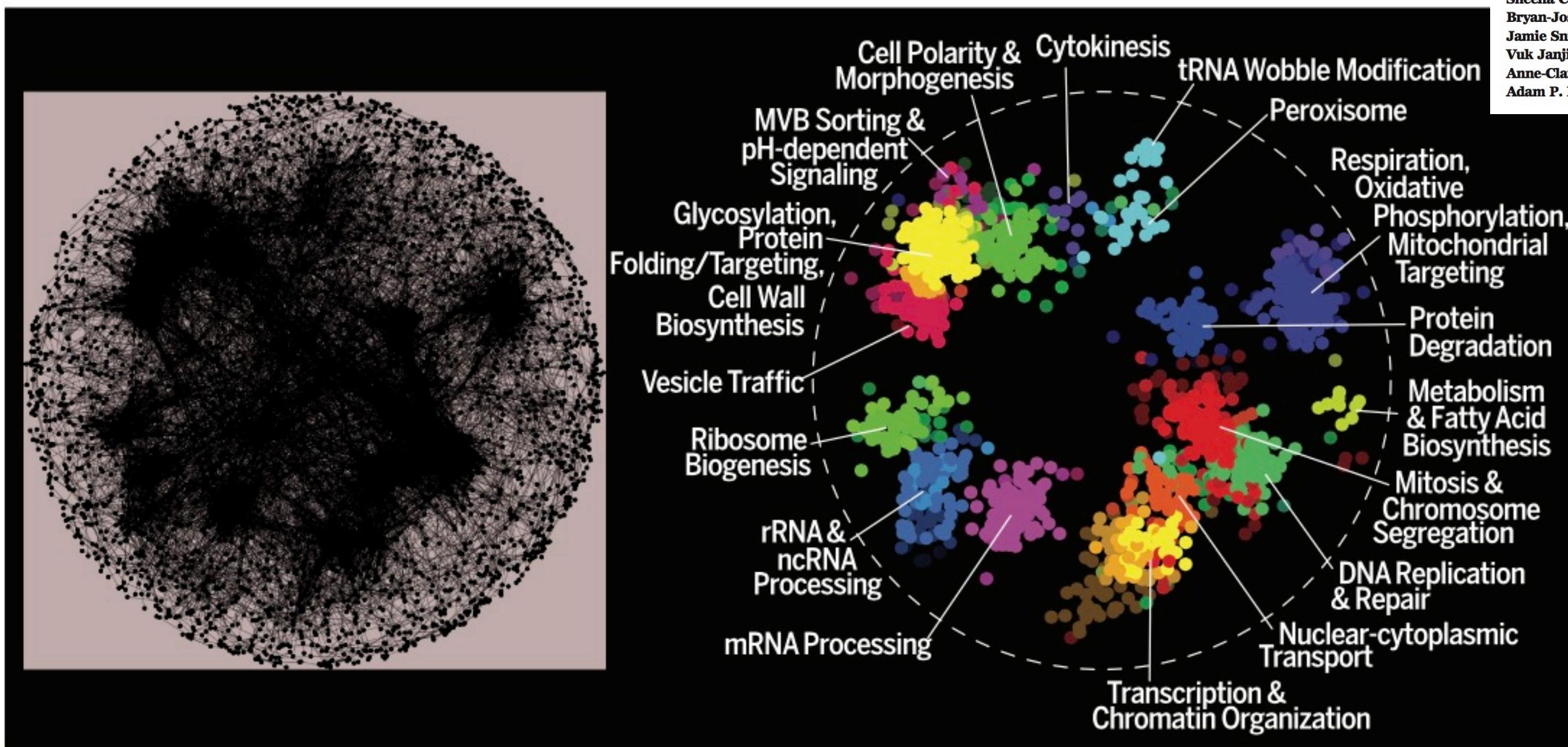
- Badanie sieci interakcji funkcjonalnych na skalę całego organizmu to podstawa biologii systemów
- Interakcje genetyczne są ważnym elementem takiej sieci
 - Może nawet bardziej, niż interakcje fizyczne
 - Interakcje fizyczne identyfikują kompleksy, interakcje genetyczne mogą pokazać, w jakim kontekście te kompleksy funkcjonują
- Wszystkie dotychczasowe wyniki są bardzo niekompletne, nawet u drożdży
- Nie ma biologii systemów bez genetyki

The Genetic Landscape of a Cell

A global genetic interaction network maps a wiring diagram of cellular function

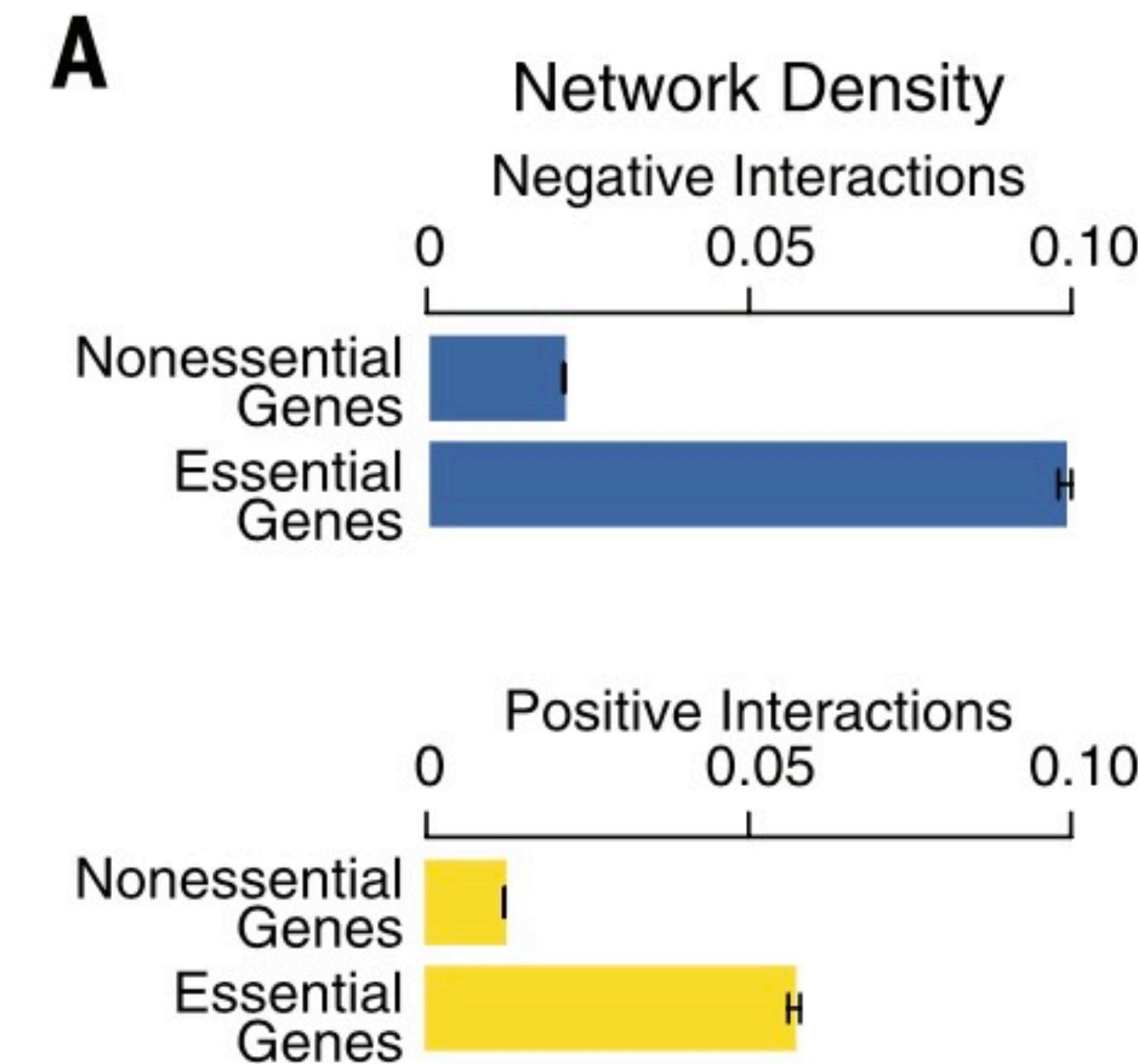
Michael Costanzo,* Benjamin VanderSluis,* Elizabeth N. Koch,* Anastasia Baryshnikova,* Carles Pons,* Guifeng Tan,* Wen Wang, Matej Usaj, Julia Hanchard, Susan D. Lee, Vincent Pelechano, Erin B. Styles, Maximilian Billmann, Jolanda van Leeuwen, Nydia van Dyk, Zhen-Yuan Lin, Elena Kuzmin, Justin Nelson, Jeff S. Piotrowski, Tharan Sri Kumar, Sondra Bahr, Yiqun Chen, Raamesh Deshpande, Christoph F. Kurat, Sheena C. Li, Zhiqian Li, Mojca Mattiazzi Usaj, Hiroki Okada, Natasha Pascoe, Bryan-Joseph San Luis, Sara Sharifpoor, Emira Shuteriqi, Scott W. Simpkins, Jamie Snider, Harsha Garadi Suresh, Yizhao Tan, Hongwei Zhu, Noel Malod-Dognin, Vuk Janjic, Natasa Przulj, Olga G. Troyanskaya, Igor Stagljar, Tian Xia, Yoshikazu Ohya, Anne-Claude Gingras, Brian Rought, Michael Boutros, Lars M. Steinmetz, Claire L. Moore, Adam P. Rosebrock, Amy A. Caudy, Chad L. Myers,† Brenda Andrews,† Charles Boone†

A global network of genetic interaction profile similarities. (Left) Genes with similar genetic interaction profiles are connected in a global network, such that genes exhibiting more similar profiles are located closer to each other, whereas genes with less similar profiles are positioned farther apart. (Right) Spatial analysis of functional enrichment was used to identify and color network regions enriched for similar Gene Ontology bioprocess terms.

Niezbywalność a interakcje

- Węzły odpowiadające genom niezbywalnym (*essential*) mają więcej interakcji (wyższy stopień)

Interakcje genetyczne a fizyczne

- Produkty w różnych kompleksach - częstsze interakcje negatywne
- Produkty w tym samym kompleksie - pozytywne częstsze dla genów nie będących niezbywalnymi

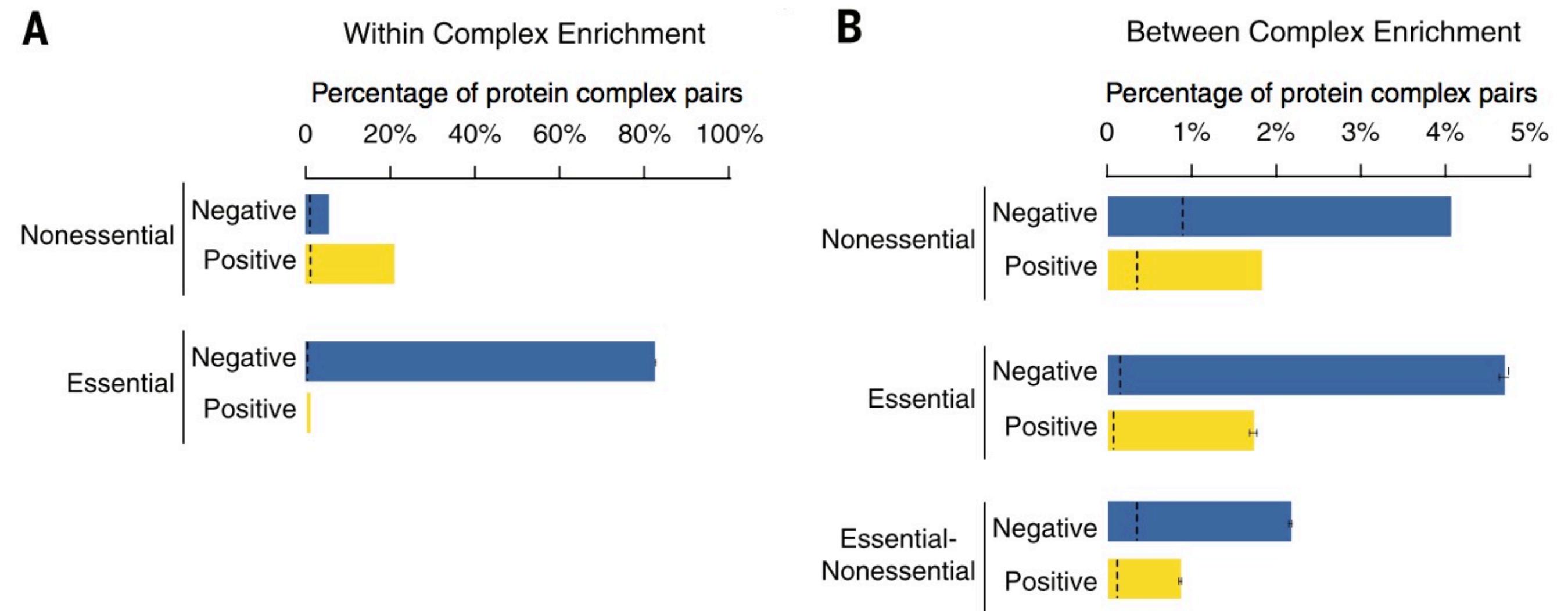

Fig. 8. Genetic interactions within and between protein complexes. (A) The percentage of nonessential and essential complexes whose members were enriched for genetic interactions with each other and biased (i.e., coherent) for either mostly negative (blue) or mostly positive (yellow) interactions. (B) The percentage of nonessential-nonessential, essential-essential, or essential-nonessential complex-complex pairs found to be enriched for genetic interactions and biased (i.e., coherent) for either mostly negative (blue) or mostly positive (yellow) interactions. Black dashed lines indicate the background rate of coherent genetic interaction enrichment within individual complexes or between pairs of protein complexes. Error bars indicate the standard deviation across multiple samplings of different alleles for the same essential genes, where each gene is represented by a single, randomly selected allele in each sampling.

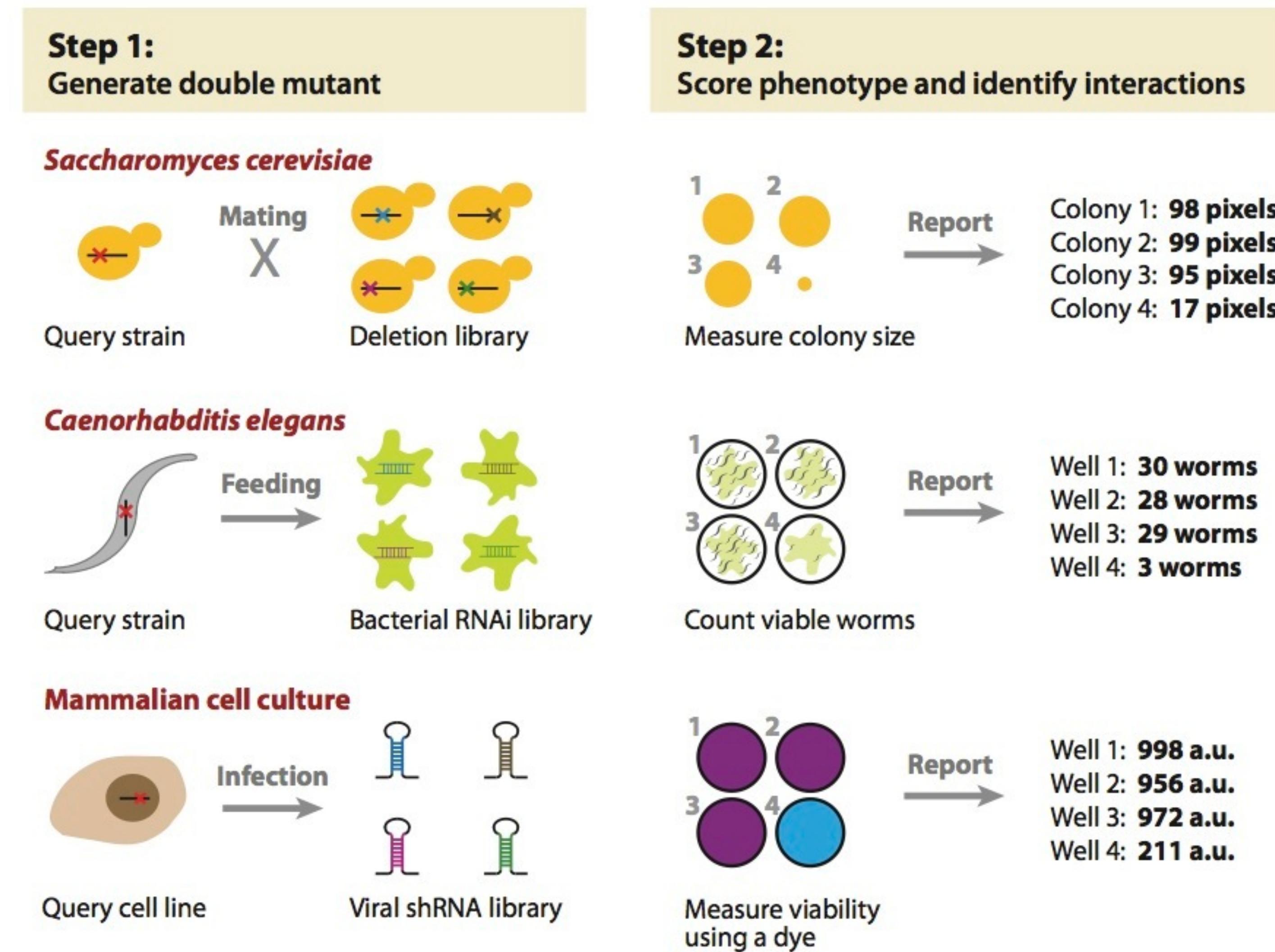
Interakcje genetyczne a biologia systemów

- Badanie sieci interakcji funkcjonalnych na skalę całego organizmu to podstawa biologii systemów
- Interakcje genetyczne są ważnym elementem takiej sieci
 - Może nawet bardziej, niż interakcje fizyczne
 - Interakcje fizyczne identyfikują kompleksy, interakcje genetyczne mogą pokazać, w jakim kontekście te kompleksy funkcjonują
- Wszystkie dotychczasowe wyniki są bardzo niekompletne, nawet u drożdży

Wyzwania

- Systematyczne badania interakcji genetycznych są obecnie w fazie początkowej
- Zagadnienia na przyszłość:
 - Oddziaływanie wyższego rzędu niż podwójne (3 i więcej genów)
 - Wpływ środowiska i tła genetycznego
 - Allele inne, niż delecja (null) i nadekspresja – mniej ekstremalne formy zmienności genetycznej
 - Systematyczne analizy w innych, bardziej złożonych organizmach

Nie tylko drożdże

Genomika cech wieloczynnikowych

- Dziedziczenie wieloczynnikowe - fenotyp zależy od interakcji alleli wielu genów oraz środowiska
- W odróżnieniu od fenotypów mendlowskich mają zwykle charakter zmienności ciągłej (ilościowej), a nie dyskretnej
- QTL - *Quantitative Trait Loci* - loci cech ilościowych - obszary genomu w istotny sposób wpływające na fenotyp cechy wieloczynnikowej

Genomika cech wieloczynnikowych

- Ważne zagadnienie dla
 - genetyki człowieka
 - częste choroby, zmienność prawidłowa
 - genetyki roślin uprawnych
 - genetyki zwierząt hodowlanych
 - teorii ewolucji
- Głównie analizy statystyczne
- Czy można zastosować proste organizmy modelowe?

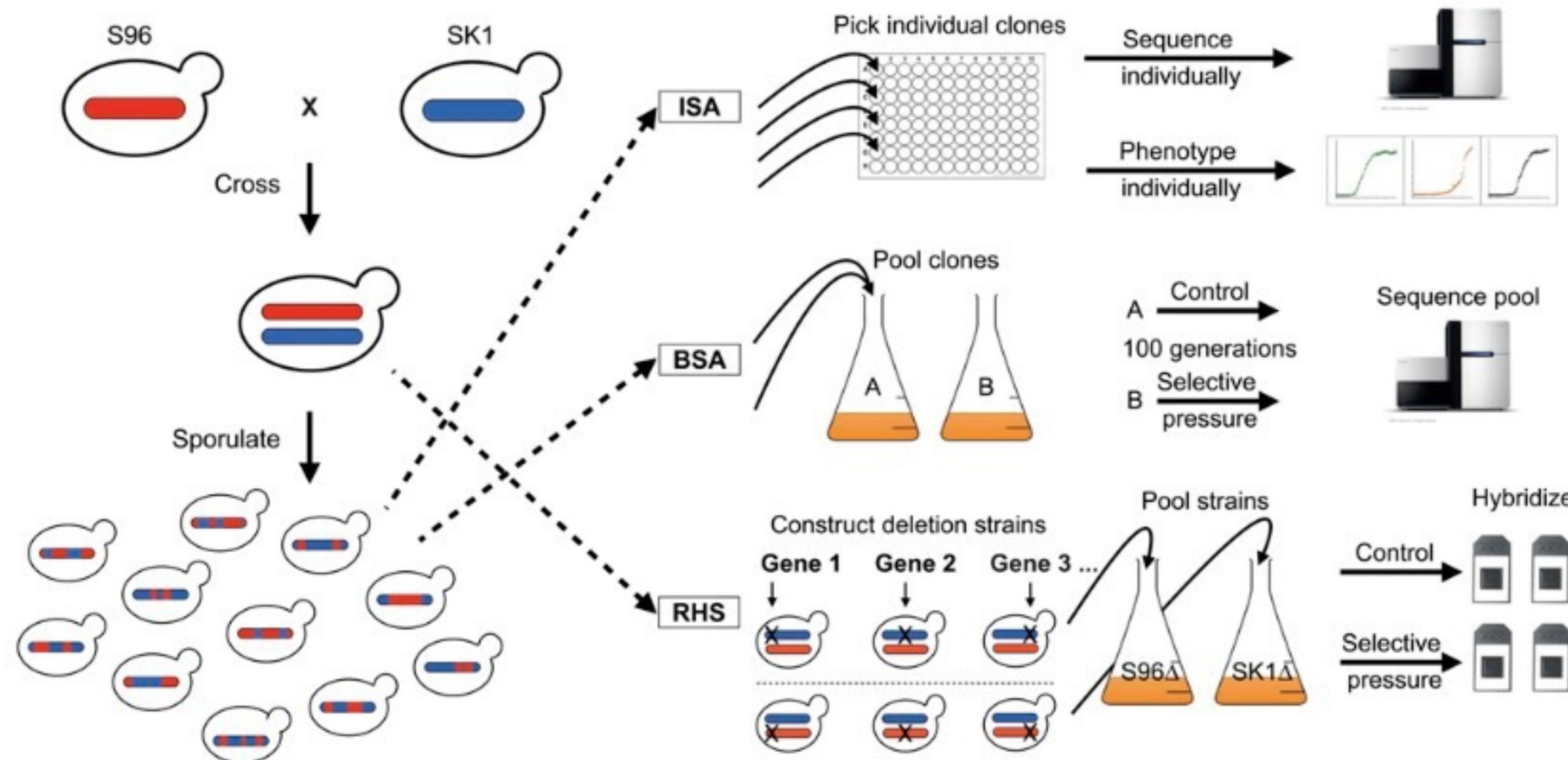
QTL u drożdży

- QTL u drożdży można badać wykorzystując szczepy o różnym tle genetycznym
- *S. cerevisiae* - bardzo duża zmienność, nawet wśród szczepów laboratoryjnych

QTL u drożdży - 3 strategie

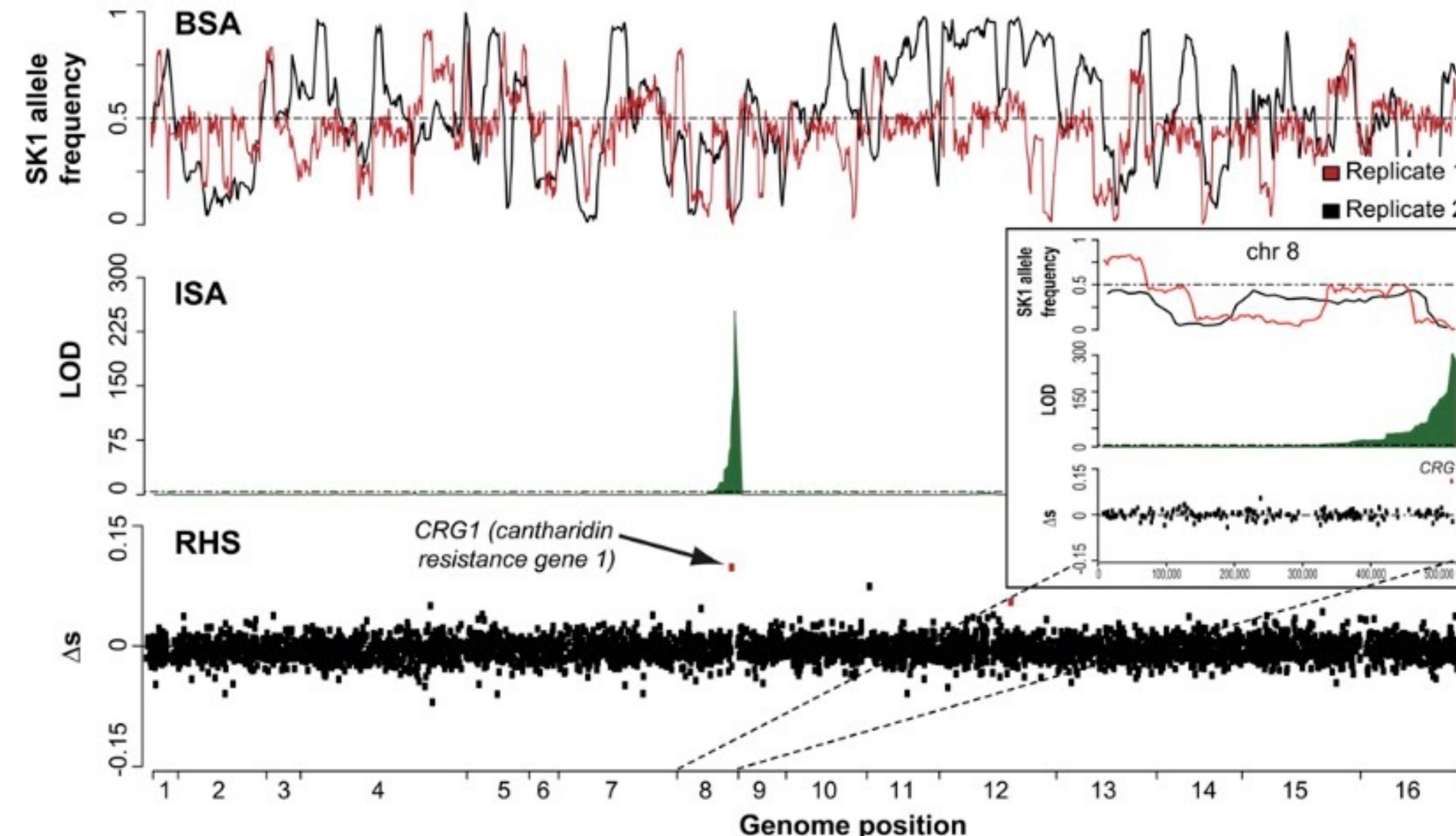
- Bulk Segregant Analysis (BSA) - masowa analiza segregantów
- Individual Segregant Analysis (ISA) - analiza pojedynczych segregantów (równoległa)
- Reciprocal Hemizygosity Scanning (RHS) - analiza hemizygotycznych delecji

QTL u drożdży

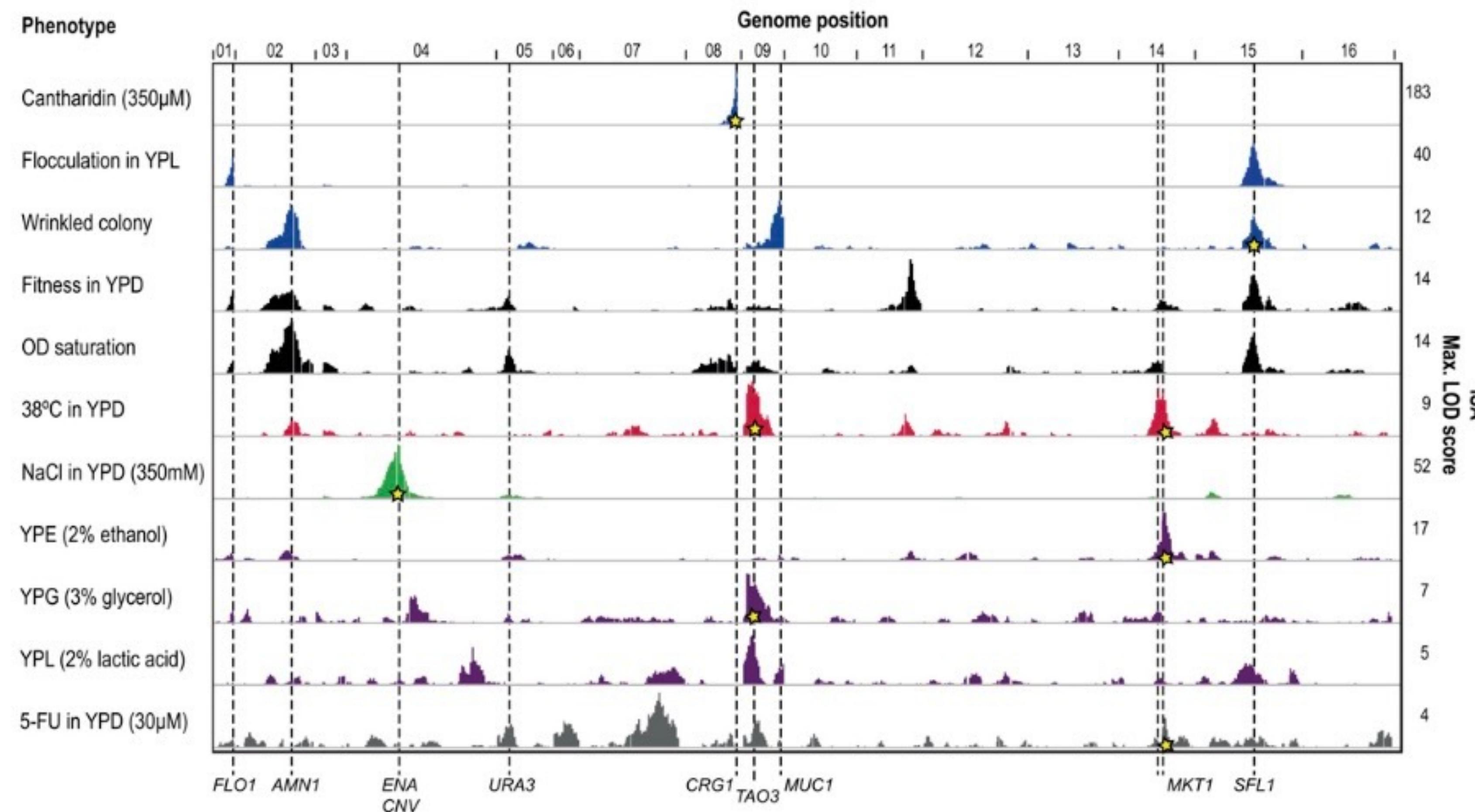

Wilkenning et al. (2014), Genetics, 196:853-865

QTL u drożdży

QTL u drożdży - metoda ISA

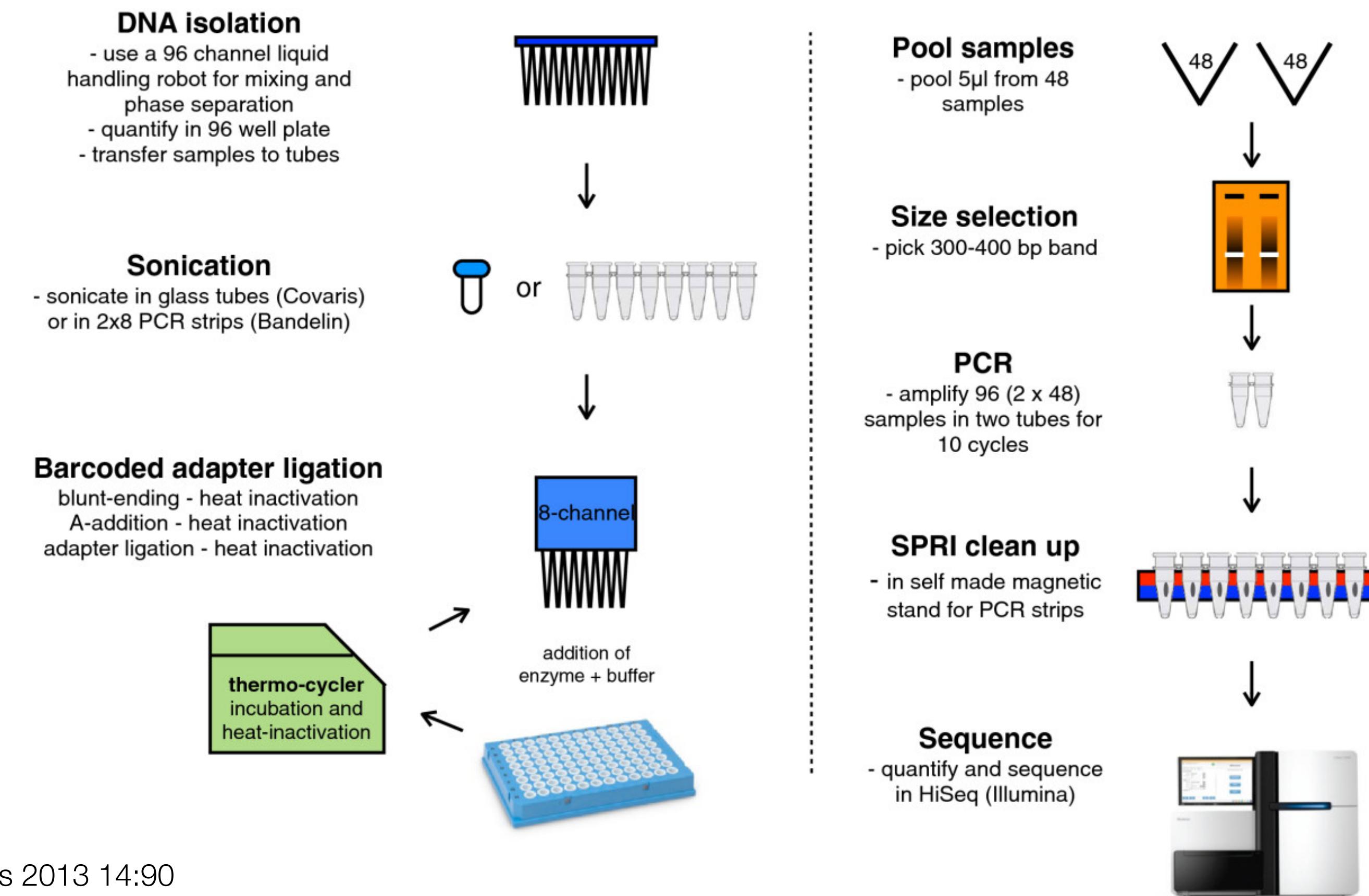

QTL u drożdży

- Metoda ISA pozwala na mapowanie cech, których nie można selekcjonować (np. kształt kolonii)
- Skuteczność zależy od liczby pojedynczych segregantów, które można przeanalizować
- Obecnie do ~1000

Genotypowanie szczepów

- Co można dziś
 - Do 384 bibliotek/tydzień
 - <15€/próbka
 - 30x pokrycie

Inne zastosowanie

Mapa częstości rekombinacji homologicznej w skali genomu

